

APRŪPES PERSONĀLA MĀCĪBU VAJADZĪBU ONKOLOĢIJAS JOMĀ IDENTIFICĒŠANA

PĀRSKATS

Autors:

Daina Baidekalne, Mg. paed., Mg. veselības vadībā,
Mācību centra vadītāja

SIA “Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca”

Latvijas Vēža centrs

Metodiskās vadības institūcija onkoloģijas jomā

Hipokrāta iela 2, Rīga, Latvija, LV-1038

Tālrunis: +371 67042400, +371 67041037

E-pasts: aslimnica@alimnica.lv

Rīga, 2025

SATURS

KOPSAVILKUMS	3
SAĪSINĀJUMI UN DEFINĪCIJAS	4
IEVADS	6
1. ONKOLOĢIJAS MĀSU IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS STARPTAUTISKAIS REGULĒJUMS UN ATTĪSTĪBAS VIRZIENI	12
1.1. EONS labās prakses piemērs	12
1.2. Starptautiskie kompetenču ietvari un vadlīnijas	14
1.3. Starptautiski akreditētu centru pieeja tālākizglītībā	17
2. MĀSU FORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMA LATVIJĀ	22
2.1. Bakalaura līmeņa māszinību programmas	24
2.2. Maģistra līmeņa māszinību programmas	33
3. ONKOLOĢIJAS MĀSU TĀLĀKIZGLĪTĪBA LATVIJĀ	35
4. IDENTIFICĒTIE IZAICINĀJUMI UN ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS	40
5. PRIEKŠLIKUMI UN IETEIKUMI TURPMĀKAI RĪCĪBAI	42
BIBLIOGRĀFIJA	44
PIELIKUMS	47

KOPSAVILKUMS

Pārskats par aprūpes personāla izglītību un tālākizglītību onkoloģijas jomā Latvijā sniedz visaptverošu analītisku izvērtējumu par esošo māsu izglītības sistēmu, tās atbilstību starptautiskajiem standartiem un profesionālās kompetences prasībām sarežģītā vēža aprūpes vidē. Dokumentā apvienota starptautisko vadlīniju, nacionālo normatīvo dokumentu, studiju programmu un profesionālās pilnveides piedāvājuma analīze, kā arī izvirzīti ieteikumi sistēmas pilnveidei, ņemot vērā pacientu drošības un aprūpes kvalitātes nodrošināšanas prasības.

Pārskatā identificēti vairāki būtiski sistēmiskie izaicinājumi: nepietiekams onkoloģijas tematisko saturu apjoms pirmsdiploma līmeņa izglītībā, nevienmērīga un sadrumstalota tālākizglītības piedāvājums, vienota profesionālās kompetences ietvara trūkums, ierobežota piekļuve simulāciju videi un digitālajiem mācību resursiem, kā arī nepietiekama pētnieciskā un starptautiskā sadarbība. Šie faktori ietekmē spēju nodrošināt vienlīdz kvalitatīvu aprūpi visos ārstniecības līmeņos un rada riskus pacientu drošībai, īpaši augsta klīniskā riska situācijās, kas raksturīgas onkoloģiskajai aprūpei.

Pārskats uzsver klīnisko universitāšu slimnīcu centrālo lomu onkoloģijas māsu kompetenču attīstībā un profesionālajā tālākizglītībā. Šīs institūcijas nodrošina pilna aprūpes cikla pieejamību, reālu multidisciplināru sadarbības vidi, piekļuvi specializētajām tehnoloģijām un pacientu aprūpes procesiem visos slimības posmos, kas ir būtiski profesionālo prasmju nostiprināšanai. Starptautisku modeļu, piemēram, Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centra (OUS Comprehensive Cancer Center) kompetenču attīstības sistēmas, adaptēšana Latvijā var nodrošināt strukturētu karjeras un kompetenču attīstības ceļu onkoloģijas māsām.

Dokumentā iekļautie ieteikumi paredz vienota kompetenču ietvara izveidi, onkoloģijas moduļa integrēšanu pirmsdiploma studiju programmās, strukturētu profesionālās pilnveides programmu ieviešanu, mentoru un supervīzijas sistēmas attīstību, starptautiskās sadarbības stiprināšanu un praktisko mācību īpatsvara palielināšanu klīniskajā vidē. Sagaidāms, ka šo pasākumu īstenošana sekmēs kvalitatīvu, starptautiskiem standartiem atbilstošu onkoloģijas aprūpi un veidos profesionāli noturīgu un attīstības iespējas nodrošinošu vidi māsām Latvijā.

SAĪSINĀJUMI UN DEFINĪCIJAS

1. tabula
Terminu un jēdzienu skaidrojums

Saīsinājums, jēdziens	Skaidrojums
CCC	Starptautiski akreditēts Vēža centrs (<i>Comprehensive Care Center</i>)
CPD	Tālākizglītība un profesionālā pilnveide (<i>Continuing professional development</i>)
ECCN	Eiropas Onkoloģijas Māsu Koledža (<i>European Cancer College of Nurses</i>)
ECCO	Eiropas vēža organizācija (<i>European Cancer Organisation</i>)
EONS	Eiropas Onkoloģijas māsu biedrība (<i>European Oncology Nurse Society</i>)
ESMO	Eiropas Medicīniskās onkoloģijas biedrība (<i>European Society for Medical Oncology</i>)
EPP	Eiropas Padome un parlaments
ES	Eiropas Savienība
ESMO	Eiropas Medicīniskās onkoloģijas biedrība
LMa	Latvijas Māsu asociācija
LU	Latvijas universitāte
MVI	Metodiskais Vēža institūts
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OECI	Eiropas Vēža institūtu organizācija (<i>Organisation of European Cancer Institutes</i>)
ONS	Onkoloģijas māsu biedrība (<i>Oncology Nursing Society</i>) ASV
OUS	Oslo universitātes slimnīca
OVC	Oslo Vēža centrs
PVO	Pasaules Veselības organizācija
RAKUS	SIA Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīca
RSU	Rīgas Stradiņa universitāte
UKONS	Lielbritānijas Onkoloģijas māsu biedrība (<i>UK Oncology Nursing Society</i>)
ESCO klasifikators	<p>Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikācija (<i>European Skills, Competences, Qualifications and Occupations</i>) ir Eiropas Komisijas izveidota sistēma, kas nodrošina kopīgu terminoloģiju un struktūru, lai aprakstītu prasmes, kompetences, kvalifikācijas, un profesijas visās ES oficiālajās valodās. ESCO veicina darba tirgus un izglītības sistēmu savietojamību visā ES.</p> <p>Tas palīdz veidot vienotus standartus profesiju aprakstam, salīdzināt kvalifikācijas starp valstīm, atvieglot darba spēka mobilitāti ES iekšienē, sasaistīt izglītības</p>

	saturu ar darba tirgus vajadzībām, izmantot datus par prasmju pieprasījumu politikas plānošanā (European Commission, 2024)
Neformālā izglītība	Ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība (Saeima, 1999)
Māsu tālākizglītības process	Māsu patstāvīgi uzturēta profesionālā kvalifikācija neformālās tālākizglītības kontekstā, ņemot vērā arī darba devēja vajadzības - 100 profesionālās pilnveides akadēmiskās stundas 5 gadu laikā (ekspertes izveidots skaidrojums)
Profesionālā kompetence	Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopums noteiktā darba situācijā (Saeima, 1999)
Profesionālā kvalifikācija	Noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums (Saeima, 1999)
Profesionālā tālākizglītība	Profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju (Saeima, 1999)
Profesionālā pilnveide	Profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes (Saeima, 1999)
Tālākizglītība	Iepriekš iegūtās izglītības turpināšana un profesionālās meistarības pilnveidošana atbilstoši konkrētās profesijas prasībām (Saeima, 1999)
Tālākizglītības punkti	Tālākizglītības punkti ir ārstniecības personas profesionālās un zinātniskās darbības un tālākizglītības pasākumu uzskaites kvantitatīvā mērvienība, kas tiek piešķirti tikai par tādiem tālākizglītības pasākumiem, kurus atbilstoši šo noteikumu 4. pielikumam ir apstiprinājusi sertifikācijas padome vai kuriem apstiprinājums nav nepieciešams (MK noteikumi Nr. 391, 2024)

IEVADS

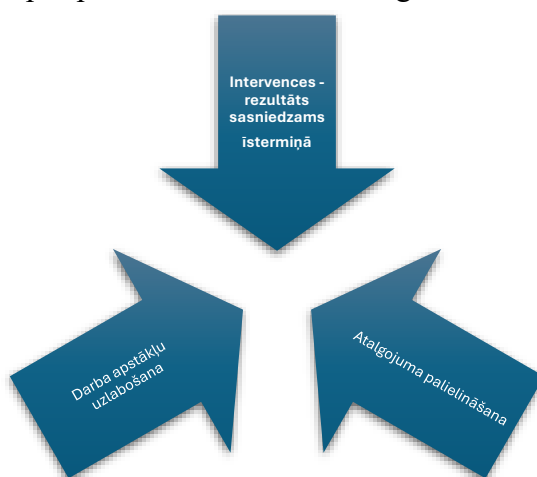
ES veselības aprūpes sistēmām šobrīd jārisina būtiska darbaspēka, organizatoriskā un infrastruktūras krīze - ilgstošs ārstu un māsu trūkums, novecojošs darbaspēks un pieaugoša pieprasījuma slodze uz veselības aprūpes pakalpojumiem (OECD, 2024). Situācija ir jo īpaši akūta onkoloģijas aprūpes jomā, kur pieaug gan diagnožu skaits, gan nepieciešamība pēc augstas specializācijas, starpdisciplināras komandas un pētniecības integrācijas.

Galvenie uzdevumi joprojām ir:

1. nodrošināt pietiekamu jauno māsu skaitu,
2. uzlabot esošo māsu palikšanu nozarē līdz pensijas vecumam pamatā divu iemeslu dēļ:
  - 2.1. lai novērstu māsu trūkumu,
  - 2.2. ļautu pieredzējušajām māsām sniegt atbalstu un apmācību jaunajām kolēģēm, nodrošinot zināšanu un pieredzes pārneš.

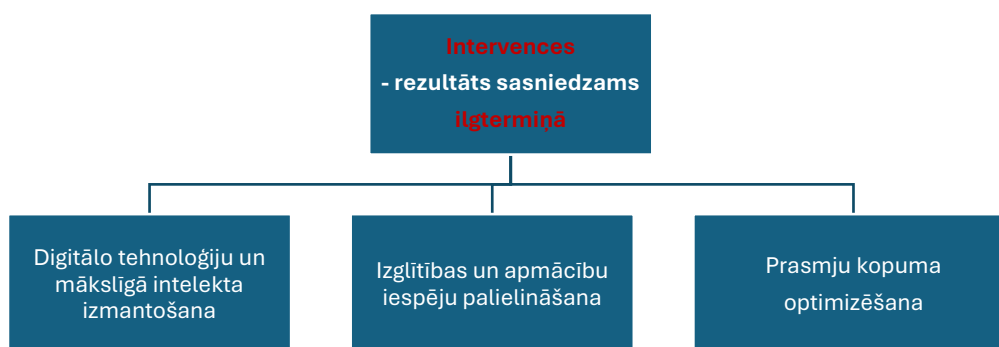
Tāpat tiek izvirzīti rīcības virzieni, lai īstermiņā un ilgtermiņā palielinātu kvalitatīvu un pieejamu pakalpojumu pieejamību pacientiem un viņu tuviniekiem (OECD, 2024):

1. **Īstermiņā** visātrāko efektu iespējams panākt, uzlabojot darba apstākļus un atalgojumu, tādējādi palielinot profesijas pievilcību un noturot jau strādājošās māsas (skat. 1.att.). Tomēr šādu pasākumu īstenošana Latvijā nav un, visticamāk, nebūs vienkārša. Lai gan risinājumi ir skaidri un empīriski pamatoti, to ieviešanai nepieciešama ilgtermiņa politiskā griba, konsekventa rīcībpolitika un finansiāls segums. Sistēmiska atalgojuma palielināšana un darba apstākļu uzlabošana prasa ne tikai papildu budžeta līdzekļus, bet arī skaidru valdības prioritāti cilvēkresursu attīstībai veselības aprūpē. Līdz ar to, lai panāktu reālas pārmaiņas, būtu nepieciešama ne tikai konceptuāla izpratne par problēmas mērogu, bet arī vienots politisks lēmums par veselības aprūpes personāla kā valsts stratēģiskā resursa attīstību.

1.attēls. Intervences cilvēkresursu pieejamības uzlabošanai veselības nozarē īstermiņā. Autores izveidots (OECD, 2024) .

2. Vienlaikus tikpat būtiski ir nodrošināt sistemātiskas tālākizglītības un profesionālās pilnveides iespējas māsām, pievēršot īpašu uzmanību digitālo tehnoloģiju un mākslīgā intelekta rīku izmantošanai un prasmju kopuma optimizēšanai (skat. 2. att.). Taču šī rīcības virziena ietekme būs jūtama **vidējā un ilgākā termiņā** un veicinās personāla stabilitāti un aprūpes kvalitātes pieaugumu. Latvijas kontekstā šis rīcības virziens - sistemātiskas tālākizglītības un profesionālās pilnveides iespēju nodrošināšana māsām, īpaši digitālo tehnoloģiju un mākslīgā intelekta izmantošanā - ir viens no stratēģiski svarīgākajiem, bet arī viens no sarežģītākajiem īstenošanas ziņā. Tā nozīme pieaug līdz ar veselības aprūpes digitalizāciju un nepieciešamību paaugstināt efektivitāti apstākļos, kad cilvēkresursu trūkums ir hronisks.

2.attēls. Kvalitatīvas pacientu aprūpes stiprināšana vidējā un ilgtermiņā. Autores izveidots. (OECD, 2024).

Tēmas aktualitāte

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (Direktīva 2005/36/EK, 2005) nosaka vienotas kvantitatīvās prasības māsu pamata jeb pirmsdiploma izglītībai, nodrošinot, ka māsu pamatkompetences ir salīdzināmas un atzīstamas visās ES dalībvalstīs. Tas veicina profesionālo mobilitāti un vienotu kvalitātes pamatlīmeni Eiropas veselības aprūpes telpā. Tomēr šī direktīva neparedz vienotus standartus māsu tālākizglītībai un pēcdiploma izglītībai, atstājot katrai valstij tiesības pašai noteikt specializācijas un profesionālās pilnveides prasības. Rezultātā Latvijā trūkst vienotas un koordinētas tālākizglītības politikas māsu profesionālās attīstības jomā. Esošais tālākizglītības piedāvājums ir fragmentēts, īslaicīgs un bieži vien balstīts projektos, bez skaidras sasaistes ar karjeras līmeņiem vai kompetenču attīstības sistēmu.

Īpašu izaicinājumu rada digitālo prasmju attīstība, kas veselības aprūpē norit nevienmērīgi. Lielākajai daļai māsu trūkst strukturētu apmācību e-veselības, datu drošības, digitālo rīku un mākslīgā intelekta izmantošanā, kas būtiski ietekmē aprūpes kvalitāti un efektivitāti. Tādēļ nepieciešama valsts līmeņa stratēģija un koordinēta pieeja, lai veidotu nākotnes veselības aprūpes darbaspēku, kas spēj izmantot digitālās tehnoloģijas, mazinot administratīvo slodzi un uzlabojot pacientu drošību.

Šī problēma ir īpaši aktuāla onkoloģijas māsu tālākizglītībā, jo šajā jomā ārstēšanas un tehnoloģiju progress ir ļoti straujš. Jaunākās terapijas - piemēram, imūnterapija un mērķterapija - ir kļuvušas par ārstēšanas standartu daudzās audzēju grupās (Postow, Sidlow, & Hellmann,

2018). Tas nozīmē, ka māsām nepieciešamas jaunas zināšanas par šo terapiju blaknēm, komplikāciju vadību un pacientu izglītošanu, kā arī prasme sadarboties multidisciplinārā komandā.

Lai saglabātu augstu aprūpes kvalitāti, profesionālās pilnveides programmas onkoloģijas māsām jāatjauno regulāri, atspoguļojot jaunākās zinātniskās atziņas un klīniskos standartus. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka māsas nebūs pietiekami sagatavotas mūsdienu onkoloģijas realitātei, kas var negatīvi ietekmēt gan aprūpes kvalitāti, gan pacientu drošību. Tāpēc būtiski ir saskaņot Latvijas vispārējās aprūpes māsu izglītības un tālākizglītības sistēmu ar Eiropas Onkoloģijas māsu biedrības (EONS) kompetenču matricu, kas Eiropā tiek izmantota kā profesionālās kvalitātes un sagatavotības standarts.

Vienlaikus jāņem vērā, ka Latvijas veselības aprūpes sistēma ir daļa no Eiropas un globālā veselības aprūpes tīkla. Tas nozīmē, ka arī māsu profesionālās prasības un aprūpes kvalitāte tiek vērtētas starptautiskā mērogā. Latvijā pacienti bieži saņem ārstēšanu, kas balstīta uz Eiropas Zāļu aģentūras un PVO vadlīnijām, un ārstniecības iestādes aktīvi iesaistās starptautiskos pētījumos un klīnisko protokolu ieviešanā (Ferlay, Ervik, & Lam, 2021). Tāpēc ir būtiski, lai arī māsas būtu sagatavotas darbam pēc starptautiski atzītiem kompetenču ietvariem - gan zināšanu, gan praktisko prasmju līmenī. EONS uzsver, ka vienoti kompetenču standarti ir priekšnoteikums salīdzināmai aprūpes kvalitātei, neatkarīgi no valsts, kurā pacients saņem ārstēšanu.

Šā iemesla dēļ Latvijas māsu izglītības un tālākizglītības sistēmas integrācija ar EONS kompetenču modeli ir stratēģiski nozīmīgs solis ceļā uz ilgtspējīgu profesionālās kvalitātes stiprināšanu, pacientu drošības uzlabošanu un veselības aprūpes sistēmas noturību nākotnē.

Pārskata mērķis

Sistemātiski izvērtēt esošo situāciju Latvijā attiecībā uz māsu izglītību un profesionālo pilnveidi onkoloģijas jomā, identificēt esošās nepilnības un attīstības vajadzības, kā arī apkopot starptautiski atzītas pieejas kompetenču pilnveidei un tālākizglītībai. Šī darba rezultāts kalpos kā bāze MVI turpmākai darbībai mācību vajadzību noteikšanā un atbilstošu izglītības risinājumu izstrādē, lai stiprinātu aprūpes kvalitāti, pacientu drošību un profesionālās kompetences onkoloģiskās aprūpes jomā.

Ierobežojumi

Latvijas augstskolu bakalaura un maģistra studiju programmu izvērtējums balstījās uz publiski pieejamo informāciju augstskolu tīmekļvietnēs un programmu vadītāju sniegtajiem datiem, kas var ierobežot analīzes objektivitāti un pārbaudāmību.

Šajā pārskatā Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centra (OUS CCC) stratēģija tiek izmantota selektīvi, ar mērķi izcelt aspektus, kas tieši attiecas uz izglītību, tālākizglītību, profesionālo kompetenču attīstību un zināšanu pārnesi veselības aprūpē. Uzmanība tiek pievērsta māsu profesionālās attīstības sistēmai, tās stratēģiskajai integrācijai ar klīnisko darbu un pētniecību, kā arī pieejām, kas veicina ilgtspējīgu kompetenču pilnveidi un kvalitātes kultūru. Šāds fokuss ļauj analizēt OUS CCC kā starptautiski akreditēta centra piemēru, kura pieredzi iespējams adaptēt Latvijas onkoloģijas māsu tālākizglītības sistēmas pilnveidē.

Galvenie uzdevumi

Galvenie pārskata uzdevumi ir šādi:

1. apzināt LU un RSU īstenotās bakalaura un maģistra līmeņa māszinību programmas, analizējot onkoloģijas tēmu apjomu un klīnisko praksi;
2. izvērtēt Latvijā licencētās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas onkoloģijas jomā un to iespējamo atbilstību klīniskajām vajadzībām;
3. apkopot starptautiskās vadlīnijas, standartus un kompetenču ietvarus, kas nosaka onkoloģijas māsu profesionālās prasības un mācību principus;
4. noteikt primārās un sekundārās kompetences onkoloģiskās aprūpes jomā, sasaistot tās ar Latvijas profesionālajiem standartiem un veselības aprūpes sistēmas reālajām vajadzībām;
5. izstrādāt priekšlikumus tālākai kompetenču sistēmas attīstībai, balstoties uz pierādījumiem un labās prakses piemēros pamatotu informāciju.

Pārskata uzdevumi tieši saistīti ar MVI funkciju īstenošanu - koordinēt, analizēt un metodiski vadīt aprūpes personāla profesionālās attīstības procesus, nodrošinot vienotu kvalitātes un kompetenču sistēmu visā valstī.

Analīze balstīta uz sekojošiem normatīvajiem un stratēģiskajiem dokumentiem:

1. Latvijas Nacionālais attīstības plāns (Pārresoru koordinācijas centrs, 2019);
2. Latvijas Republikas normatīvie akti māsu profesionālajā izglītībā, kvalifikācijas noteikšanā un reglamentētajās profesijās;
3. EPP direktīvas par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un veselības aprūpes kvalitātes nodrošināšanu (Direktīva 2005/36/EK, 2005);
4. PVO Global Strategic Directions for Nursing and Midwifery 2021–2025 (World Health Organization, 2021);
5. EONS Cancer Nursing Education Framework (EONS, 2018)
6. Eiropas prasmju, kompetenču, kvalifikāciju un profesiju klasifikators (European Commission, 2024);
7. Veselības aprūpes cilvēkresursu attīstības stratēģiskie dokumenti.

Pārskata izstrāde notiek laikā, kad veselības aprūpes sistēma piedzīvo būtiskas pārmaiņas - tiek veidota vienota aprūpes kvalitātes vadības sistēma, stiprināta pacientu drošības kultūra un veicināta profesionālā mobilitāte starp aprūpes līmeņiem un ārstniecības iestādēm. Māsas, kā lielākā veselības aprūpes profesionāļu grupa, ir šī procesa centrā, un to kompetenču līmenis būtiski ietekmē gan ārstēšanas rezultātus, gan pacientu pieredzi.

Izmantotā metodoloģija un datu avoti

1. Pārskats izstrādāts, izmantojot kombinētu metodoloģiju, kas apvieno dokumentu analīzi, salīdzinošo izpēti un kvalitatīvu un kvantitatīvu novērtējumu.
2. Tika apkopoti un analizēti šādi datu avoti:

2.1. LU un RSU (arī Liepājas filiāles), Daugavpils universitātes oficiālie studiju plāni, un kursu apraksti māsziņbu programmās;

2.2. Latvijas Māsu asociācijas reģistrētās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas;

2.3. starptautiskie izglītības un kompetenču ietvari (EONS, WHO, ESCO);

2.4. Veselības ministrijas un Nacionālā veselības dienesta publiskie ziņojumi, pētījumi un stratēģiskie dokumenti;

2.5. informācija par akreditētu onkoloģijas centru māsu tālākizglītības sistēmām.

Datu apstrādē izmantota salīdzinošā analīze, tematiska satura analīze un strukturēta kompetenču kartēšana.

Eksperta kvalifikācija un pieredze

Būtiski bija nodrošināt, lai interpretācija un secinājumi balstītos uz profesionāli kompetentu un akadēmiski pamatotu pieeju. Šī iemesla dēļ pārskata izstrādē iesaistītās ekspertes pieredze un zinātniskā sagatavotība sniedz nepieciešamo pamatu datu kvalitatīvai analīzei un ticamai rezultātu interpretācijai. Ekspertei ir Latvijas universitātes maģistra grāds pedagoģijā un Rīgas Stradiņa universitātes Veselības vadības maģistra grāds, un viņa ir RSU Ekonomikas un starptautiskā biznesa doktorantūras 4. gada studente, kas apliecina spēju veikt padziļinātu, uz pierādījumiem balstītu analīzi veselības aprūpes un izglītības politikas jomā.

Kopš 2020. gada eksperte ir SIA “Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīca” Mācību centra vadītāja, kur vada izglītības un tālākizglītības procesu izstrādi, ieviešanu lielākajā klīniskajā universitātes slimnīcā Baltijā. Piecu gadu laikā Mācību centrs ir kļuvis par vadošo profesionālās tālākizglītības centru Latvijā. Ekspertes profesionālajā atbildībā ietilpst ārstniecības personu profesionālās pilnveides un zināšanu pārneses sistēmas attīstība, nodrošinot mācības gan RAKUS personālam, gan reģionālo veselības aprūpes iestāžu speciālistiem, tādējādi veicinot vienlīdzīgu kvalitatīvas aprūpes pieejamību valstī.

No 2022. līdz 2023. gadam eksperte piedalījās Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta ģenerāldirektorāta (DG REFORM) projektā “*Health Workforce Strategy in Latvia*” (REFORM/SC2021/09), kur sniedza eksperta viedokli un piedalījās ekspertu diskusijās par ārstniecības personu tālākizglītības sistēmas pilnveidi Latvijā, klīnisko universitāšu slimnīcu lomu izglītībā un mācību simulācijas vides attīstību.

Ekspertei ir arī pieredze darbā ar normatīvo politiku un stratēģiskiem veselības aprūpes attīstības dokumentiem. Viņa piedalījies Veselības ministrijas darba grupā, kas izstrādāja Konceptuālo ziņojumu “Māsu profesijas attīstība” (2019-2020), un sniegusi priekšlikumus māsu profesijas standarta pilnveidei, kā arī likumdošanas iniciatīvas māsu izglītības kvalitātes un tālākizglītības politikas uzlabošanai kā Latvijas Lielos slimnīcu asociācijas pārstāve.

Eksperte regulāri piedalās starptautiskās konferencēs un mācību aktivitātēs, kur uzstājas ar ziņojumiem un dalās pieredzē. Piemēram, 2024. gada nogalē viņa piedalījās Erasmus+ sadarbības un mācību pasākumā “How to make the most of Erasmus+ to train tomorrow’s health professionals?” Lillē (Francijā), kur prezentēja RAKUS pieredzi veselības aprūpes speciālistu apmācībā.

Kopumā ekspertei ir plaša pieredze veselības aprūpes personāla izglītības sistēmu plānošanā, ieviešanā un stratēģiskā vadībā, kā arī akadēmiska un pētnieciska kompetence veselības politikas, cilvēkresursu attīstības un profesionālās izglītības jomā. Šī pieredze nodrošina augstu piemērotību "Pārskata par aprūpes personāla izglītību un tālākizglītību onkoloģijas jomā Latvijā" sagatavošanai, ļaujot analizēt gan politiskos, gan institucionālos, gan profesionālos aspektus, kas ietekmē masu kompetenču attīstību un aprūpes kvalitāti.

1. ONKOLOĢIJAS MĀSU IZGLĪTĪBAS SISTĒMAS STARPTAUTISKAIS REGULĒJUMS UN ATTĪSTĪBAS VIRZIENI

Eiropas Savienības līmenī māsu izglītības pamatprincipus nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (Direktīva 2005/36/EK, 2005) par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un tās grozījumi Direktīvā 2013/55/ES (Direktīva 2013/55/ES, 2013), turpmāk Direktīva. Šī Direktīva definē minimālās prasības māsu pirmsdiploma izglītībai, tostarp studiju ilgumu, mācību stundu apjomu un klīniskās prakses proporciju, lai nodrošinātu vienotus kvalitātes un profesionālās kompetences standartus visā Eiropas Savienībā. Direktīva nosaka kvantitatīvos parametrus - proti, vismaz 4600 mācību stundas, no kurām puse jāveic klīniskajā vidē, bet neparedz detalizētu saturisko regulējumu vai specializāciju standartu noteikšanu.

Savukārt tālākizglītības un profesionālās pilnveides joma netiek centralizēti regulēta ES līmenī. Katrai dalībvalstij ir savi mehānismi māsu specializācijas, sertifikācijas un profesionālās pilnveides nodrošināšanai. Rezultātā izveidojusies ievērojama sistēmu daudzveidība - gan izglītības formu, gan satura, gan apjoma ziņā. Dažās valstīs (piemēram, Somijā, Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē) tālākizglītība ir cieši integrēta ar karjeras attīstības sistēmu un kvalitātes uzraudzību, savukārt citās, tostarp Latvijā, tā vēl ir fragmentāra un maz institucionalizēta.

1.1. EONS labās prakses piemērs

Pasaulē ir divas vispārzināmas un starptautiski atzītas profesionālās onkoloģijas māsu organizācijas - European Oncology Nursing Society (EONS) un Oncology Nursing Society (ONS). Abas organizācijas būtiski ietekmējušas onkoloģijas māsu profesijas attīstību, izglītības standartus un prakses kvalitāti starptautiskā līmenī. Tās ir autoritatīvas institūcijas, kas veido profesionālās kompetences ietvarus, izdod vadlīnijas un veicina pētniecības integrāciju klīniskajā praksē.

Eksperte šajā pārskatā izvēlējās analizēt un izmantot EONS pieeju, jo tā atspoguļo tieši Eiropas veselības aprūpes sistēmas kontekstu, tai skaitā izglītības, kvalifikāciju un profesionālās atzīšanas principus, kas ir saistoši arī Latvijai kā ES dalībvalstij. EONS darbības modelis nodrošina saskaņotību ar ES normatīvo vidi, Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EQF) un ES veselības politikas pamatnostādņem, tādējādi sniedzot vispiemērotāko pamatu Latvijas onkoloģijas māsu izglītības sistēmas pilnveidei. Turklāt EONS pieeja ir īpaši nozīmīga ar tās kompetencēs balstīto un pierādījumos pamatoto izglītības struktūru, kas aptver gan pamata un vispārējo (Basic/General), gan specializēto (Specialized) un arī paplašinātas kompetences (Advanced) līmeni. Organizācija kopš 1984. gada darbojas kā Eiropas līmeņa profesionālā platforma izglītības, pētniecības un klīniskās prakses attīstībai, nodrošinot māsām vienotu profesionālās izaugsmes ietvaru un atbalstu visā karjeras ciklā.

EONS izstrādātā sistēmiskā pieeja balstās kompetenču struktūrā, cikliskā profesionālās izaugsmes modelī un pierādījumos balstītas prakses principos, kas kopā veido integrētu profesionālās attīstības mehānismu. Šo iemeslu dēļ EONS tiek uzskatīta par labās prakses

piemēru, kura modeļa analīze un adaptācija Latvijas apstākļos varētu būt nozīmīgs solis onkoloģijas māsu izglītības un tālākizglītības sistēmas pilnveidošanā.

Vēsture un attīstība

EONS dibināta 1984. gadā pēc starptautiskas konferences Amsterdamā, kad tika aktualizēta nepieciešamība apvienot Eiropas onkoloģijas māsu kopīgā tīklā. Kopš dibināšanas EONS darbības mērķis ir stiprināt izglītību, pētniecību un starptautisko sadarbību, lai veicinātu, ka vēža pacientu aprūpi nodrošina augsti kvalificētas un specializēti sagatavotas māsu. Šobrīd EONS ir nozīmīgs partneris Eiropas veselības politikas un izglītības veidošanā. EONS apvieno nacionālās onkoloģijas māsu biedrības un individuālos dalībniekus no vairāk nekā 30 Eiropas valstīm, pārstāvot ap 28 000 onkoloģijas māsu. Organizācijas mītne atrodas Briselē, un tās darbu vada valde un tematiskās darba grupas - izglītības, pētniecības, agrīnās karjeras māsu un citu jomu attīstībai.

Misija un vīzija.

EONS misija ir nodrošināt, lai ikviens vēža pacients Eiropā saņemtu kvalitatīvu aprūpi, ko sniedz profesionāli sagatavotas, kompetentas un specializētas onkoloģijas māsu.

EONS vīzija - lai katru pacientu aprūpētu onkoloģijas māsa, kura darbojas kā līdere klīniskajā praksē, izglītībā, pētniecībā un veselības politikas veidošanā.

Organizācijas darbības pamatā ir profesionālās izaugsmes veicināšana, starpdisciplināra sadarbība, pierādījumos balstīta prakse un uz pacientu vērsta aprūpes pieeja.

Stratēģiskie virzieni un iniciatīvas

EONS darbības pamatā ir onkoloģijas māsu izglītības attīstība, pētniecības veicināšana, aprūpes kvalitātes uzlabošana un aktīva iesaiste veselības politikā. Tā izstrādājusi “Cancer Nursing Education Framework” (EONS, 2022) ar astoņiem izglītības moduļiem - no profilakses līdz paliatīvajai aprūpei, kas kalpo kā vienots Eiropas izglītības standarts (skat. 2. atb.). 2020. gadā EONS izveidoja European College of Cancer Nursing (ECCN), nodrošinot strukturētas tālākizglītības iespējas, kā arī īsteno iniciatīvu “Safety Manifesto”, kas vērsta uz pacientu un personāla drošības stiprināšanu onkoloģijas aprūpē. Zemāk redzamā tabula sagatavota, lai sistemātiski raksturotu Eiropas Onkoloģijas māsu biedrības (EONS) darbības virzienus un to iespējamo pielietojumu Latvijas kontekstā. Tā kalpo kā analītisks ietvars, kas palīdz novērtēt, kā EONS pieredze un pieejas var tikt izmantotas Latvijas onkoloģijas māsu izglītības un profesionālās attīstības pilnveidē un varētu tikt izmantoti kā ieteikumi tālākizglītības sistēmas attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai onkoloģijas aprūpē Latvijā.

2. tabula.

EONS galvenie darbības virzieni. Autores izveidots (EONS, 2018)

Darbības joma	EONS pieeja	Iespējamā adaptācija Latvijā
Izglītības ietvars	Astoņi moduļi, kas aptver visus aprūpes aspektus.	Var izmantot Latvijas onkoloģijas māsu kompetenču programmas izstrādei.

Līderība un pētniecība	Agrīnās karjeras un pētniecības attīstības veicināšana.	Veidot mentoru un pētniecības tīklu Latvijas māsām.
Politiskā pārstāvība un interešu aizstāvība	“Safety Manifesto” un sadarbība ar Eiropas institūcijām.	Iekļaut māsu pārstāvjus veselības politikas plānošanā.
Starptautiskā sadarbība	EONS kongresi un sadarbība ar ESMO un ECCO.	Organizēt Latvijas konferenci ar starptautisku līdzdalību.
Digitālā izglītība	ECCN tiešsaistes platforma.	Integrēt e-mācības Latvijas mācību sistēmā.

EONS pieredze apliecina, ka onkoloģijas māsu izglītība un tālākizglītība var būt efektīva tikai tad, ja tā tiek balstīta uz strukturētu ietvaru, profesionālu līderību un starptautisku sadarbību. Organizācijas darbība rāda, ka māsu kompetences attīstība ir būtiska ne tikai klīniskajā praksē, bet arī pētniecībā un politikas līmenī. Latvijas kontekstā EONS modelis var kalpot par paraugu mācību programmu strukturēšanai, profesionālās izaugsmes veicināšanai un starptautiskas atpazīstamības stiprināšanai.

1.2. Starptautiskie kompetenču ietvari un vadlīnijas

EONS 2022. gadā publicēja atjauninātu dokumentu “Cancer Nursing Education Framework” (turpmāk Framework), kas kalpo kā vienots izglītības standarts onkoloģijas māsām Eiropā. Šis ietvars nosaka galvenos mācību virzienus, kompetences un mērķus, kas nepieciešami kvalitatīvai, pierādījumos balstītai un pacientcentrētai aprūpei. Framework kalpo kā ietvars māsu izglītības programmām visos līmeņos - no pamatstudijām līdz specializācijai un tālākizglītībai - un tā ieviešana tiek ieteikta, pielāgojot saturu katras valsts veselības aprūpes sistēmas specifikai un vajadzībām (skat. 3. att.).

3.attēls. Ietvara struktūra. Autores tulkojums latviešu valodā. (EONS, 2022)

Framework izstrādāts, lai nodrošinātu kopīgu izpratni par onkoloģijas māsu izglītības kvalitāti un satura struktūru. Tas atspoguļo jaunākās zināšanas vēža ārstēšanā, māsu lomas paplašināšanos, starpdisciplināritātes nozīmi un pacientu aprūpes drošības aspektus. EONS iesaka šo ietvaru izmantot kā vadlīnijas valstu līmenī - gan izglītības iestādēm, gan profesionālajām biedrībām un veselības aprūpes organizācijām.

Dokuments “Cancer Nursing Education Framework” (EONS, 2022) strukturē onkoloģijas māsu izglītību astoņos savstarpēji papildinošos moduļos, kas sistemātiski aptver visu vēža aprūpes ciklu - sākot ar profilaksi un agrīnu diagnostiku, turpinot ar ārstēšanu un rehabilitāciju, un noslēdzot ar paliatīvo aprūpi un pētniecību.

1. Vēža profilakse, agrīna diagnostika, skrīnings un veselības veicināšana.
2. Vēža epidemioloģija, patofizioloģija un terapijas lēmumu pieņemšanas principi.
3. Vēža ārstēšana, pacientu un personāla drošības nodrošināšana.
4. Atbalsts cilvēkiem, kas dzīvo ar vēzi, pēc ārstēšanas vai remisijas periodā.
5. Atbalsts pacientiem ar progresējošu slimību un kvalitatīvas paliatīvās aprūpes nodrošināšana.

6. Efektīva komunikācija un psihosociālais atbalsts vēža aprūpē.
7. Līderība, komandas darbs un profesionālā pārvaldība onkoloģijas māsu praksē.
8. Pētniecības integrācija un pierādījumos balstītas prakses īstenošana onkoloģijā.

Kompetenču līmeņi un pielietojums izglītībā

Ietvars (skat. 3. tab.) nesadala izglītības saturu striktos akadēmiskos līmeņos (bakalaura, maģistra, tālākizglītības), taču nosaka kompetenču pakāpes, kas var tikt pielāgotas dažādiem mācību posmiem. Framework nosaka četrus onkoloģijas māsu kompetenču līmeņus - Basic, jeb pamatkompetences, General – vispārējās kompetences, Specialist (specializētās kompetences) un Advanced (padziļinātās kompetences). Dažās valstīs (arī Skandināvijā un UK) 1. un 2. līmeņi apvieno, jo šo valstu sistēmā visas praktizējošās māsas onkoloģijā jau tiek sagatavotas pietiekami “Basic” jeb pamata līmenī.

3.tabula.
Māsu kompetenču līmeņi. (EONS, 2022)

Līmenis	Nosaukums	Galvenais uzdevums	Pamatuzdevumi
1.	Pamata (Basic / General)	Nodrošina drošu pamataprūpi un novēro simptomus	Atbalsts, droša aprūpe, observācija
2.	Specializētā Onkoloģijas māsa	Patstāvīgi vada pacientu ar vēzi visā ārstēšanā	Patstāvība klīniskajā aprūpē, koordinācija, apmācība
3.	Advanced Practice (APN)	Pieņem augsta līmeņa klīniskus lēmumus un vada aprūpes sistēmu	Klīniska līderība, pētniecība, sistēmisku izmaiņu vadība

Šī struktūra balstīta uz Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras principiem, nodrošinot saskaņotu un salīdzināmu māsu izglītības sistēmu visā Eiropā. EONS ietvars palīdz noteikt, kādas zināšanas un prasmes nepieciešamas katrā izglītības posmā - sākot no pamata līdz klīniskajam un līderības līmenim (skat. 4. tab.).

4.tabula.
EONS kompetenču fokuss. Autores izveidots. (EONS, 2022)

Izglītības līmenis	EONS kompetenču fokuss
Pirmsdiploma / bakalaura līmenis (General/Basic)	Pamata zināšanas par vēža epidemioloģiju, patofizioloģiju, profilaksi, skrīningu, terapijas pamatprincipiem un efektīvu komunikāciju ar pacientu.
Maģistra līmenis (Advanced)	Padziļinātas zināšanas par ārstēšanas procesa vadību, pacientu atbalstu, pētniecības izmantošanu un klīnisko līderību.
Tālākizglītība / profesionālā attīstība (Specialized)	Kompetenču uzturēšana un pilnveide praksē, jaunu terapiju, tehnoloģiju un pierādījumu integrācija.

Viens no svarīgākajiem EONS stratēģiskajiem mērķiem ir panākt, lai onkoloģijas māsu specialitāte tiktu atzīta visā Eiropā. Framework sniedz vadlīnijas māsām un māsu izglītības, tālākizglītības procesā iesaistītajiem speciālistiem, vadītājiem, veselības aprūpes organizācijām un valdībām par to, kā nodrošināt māsu sagatavošanu darbam ar cilvēkiem, kurus skar vēzis, visās aprūpes jomās un profesionālās atbildības līmeņos. Būtiski ir atzīt, ka māsām jābūt iespējām nepārtraukti pilnveidoties profesionāli un attīstīt šajā ietvarā definētās zināšanas un prasmes.

Secinājumi

Framework ir nozīmīgs instruments, kas veicina vienotu un kvalitatīvu onkoloģijas māsu izglītību Eiropā. Tā struktūra, balstīta uz kompetencēm un uz pacientu centrētu pieeju, sniedz iespēju valstīm - arī Latvijai - attīstīt profesionāli stipru un starptautiski atzītu māsu izglītības sistēmu. Framework ne tikai definē mācību saturu, bet arī uzsver nepārtrauktas izaugsmes, pētniecības un līderības nozīmi māsu praksē.

1.3. Starptautiski akreditētu centru pieeja tālākizglītībā

EONS kompetenču ietvars paredz, ka vispārējās aprūpes māsām jābūt vienotām pamatprasmēm, lai nodrošinātu salīdzināmu un kvalitatīvu aprūpi neatkarīgi no tā, kurā Eiropas valstī pacients saņem ārstēšanu. (EONS, 2018).

Saskaņā ar informāciju no Organisation of European Cancer Institutes (OECI), dati rāda, ka pašlaik OECI apvieno 177 dalīborganizācijas, tostarp ievērojamākos Eiropas visaptverošos vēža centrus un institūtus, kā arī vairākus nozīmīgus vēža centrus no Alžīrijas, Brazīlijas, Čīles, Kolumbijas, Kipras, Jordānijas, Libānas, Moldovas, Tanzānijas, Turcijas, Ukrainas un Vjetnamas. Vairāk nekā 50% OECI dalīborganizāciju ir sertificētas OECI akreditācijas un statusa piešķiršanas programmā (Accreditation and Designation Programme). Līdz šim OECI ir sertificējusi 2 visaptverošus vēža tīklus (Comprehensive Cancer Networks), 44 visaptverošus vēža centrus (Comprehensive Cancer Centres), 21 vēža centru (Cancer Centre), un vēl 36 dalīborganizācijas atrodas akreditācijas procesā (OECI, 2025). Ņemot vērā pieejamos datus, nav viennozīmīgi identificējams, cik no šiem centriem īsteno strukturētas māsu tālākizglītības programmas, taču minētie skaitļi sniedz priekšstatu par akreditēto centru kopējo apjomu un izplatību Eiropā. Māsu tālākizglītības kontekstā autore minēs dažus ilustratīvus piemērus.

Šajā pārskatā (skat. 5. tab.) īsi tiks raksturotas dažu starptautiski akreditētu onkoloģijas centru pieejas māsu tālākizglītībai, tostarp Gustave Roussy (Francija), The Royal Marsden (Apvienotā Karaliste) un Karolinska Institutet (Zviedrija).

Detalizēta analīze veikta par Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centru (OUS CCC), kura modelis tiek uzskatīts par īpaši piemērotu adaptācijai Latvijas kontekstā. Galvenie aspekti ir apkopoti tabulā zemāk.

Autores izveidota pēc oficiālajās interneta vietnēs pieejamās informācijas (OUS CCC, 2022), (Centre de lutte contre le cancer, 2017), (The Royal Marsden School, 2025), (Karolinska Comprehensive Cancer Center, 2025)

Centrs	Tālākizglītības pieeja	Raksturīgākās iezīmes	Piemērotība Latvijas kontekstam
Oslo University Hospital Comprehensive Cancer Centre (OUS CCC, Norvēģija)	Strukturēta četru līmeņu kompetenču sistēma; iekļauta slimnīcas stratēģijā (2022–2026)	Definēti kompetences līmeņi; mācīšanās darba vietā; mentoru tīkls; sasaistīta ar pētniecību un kvalitātes vadību; stratēģiski integrēta visā institūcijā	Augsta piemērotība - līdzīga veselības aprūpes struktūra, sistēmiska pieeja, dokumentēts modelis, caurskatāma organizācija un tieša piekļuve informācijai
Gustave Roussy (Centre de lutte contre le cancer, Francija)	Universitātes līmeņa mācību struktūra (École des Sciences du Cancer): īsie kursi, tiešsaistes mācības. Nav identificējami kursi tieši māsu profesionālajai pilnveidei	Samērā plaša profesionālās pilnveides izvēle; orientēta uz akadēmisko sadarbību; mācību sistēma mazāk fokusēta uz klīniskās kompetences līmeņu attīstību	Mazāk piemērota - akadēmiskā orientācija, atšķirīga veselības aprūpes organizācija un centralizēta universitāšu loma; trūkst klīniskās praksēs iekļautas struktūras
The Royal Marsden Hospital / The Royal Marsden School (Apvienotā Karaliste)	CPD un postgraduate moduļi, kursi, maģistra programmas; klīniskais saturs integrēts ar UKONS standartiem	Plašs un praksē orientēts piedāvājums, informācija par profesionālās attīstības ceļiem; modulāra un elastīga struktūra	Daļēji piemērota - kvalitāte, bet balstās uz Apvienotās Karalistes CPD sistēmu un māsu reģistrācijas prasībām, kas atšķiras no Latvijas regulējuma
Karolinska Comprehensive Cancer Centre / Karolinska Institutet (Zviedrija)	Integrēta universitātes un slimnīcas tālākizglītība; specializācijas studijas (maģistra līmenis) un pēcdiploma kursi	Nepārtraukta izglītības ķēde no bakalaura līdz pētniecībai; multidisciplināra un akadēmiska orientācija	Daļēji piemērota - orientēta uz akadēmisko karjeru; nepieciešams augsts resursu un personāla nodrošinājums, ko grūtāk replicēt Latvijas veselības aprūpes vidē

OUS CCC modeļa izvēles pamatojums

OECI ir Eiropas mēroga organizācija, kas apvieno un akreditē vadošos vēža centrus, lai veicinātu augstas kvalitātes, pierādījumos balstītu un pacientcentrētu aprūpi visā Eiropā. OECI

akreditācijas process novērtē centra darbību pēc vienotiem kritērijiem - klīniskās aprūpes kvalitāti, pētniecības integrāciju, izglītību un inovāciju, kā arī organizācijas spēju nodrošināt nepārtrauktu personāla profesionālo attīstību. Centri, kas saņēmuši CCC statusu, tiek atzīti par institūcijām, kurās klīniskā aprūpe, pētniecība un izglītība ir cieši integrētas, nodrošinot pacientam visaptverošu ārstēšanu un aprūpi visā slimības gaitā. Pašlaik Eiropā ir vairāk nekā piecdesmit OEI akreditētu CCC, un tie veido augstākās kvalitātes onkoloģiskās aprūpes tīklu, kas kalpo kā paraugs citām valstīm un institūcijām.

Šī pārskata ietvaros autore izvēlējās analizēt un adaptēt Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centra pieeju mūsu tālākizglītībā. Lai gan Eiropā pastāv vairāki desmiti starptautiski akreditētu vēža centru, OUS CCC izvēle tika pamatota ar šādiem apsvērumiem:

1. Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centrs (OUS CCC) ir lielākais un zinātniski aktīvākais onkoloģijas centrs Skandināvijā, kas apvieno klīnisko aprūpi, pētniecību, izglītību un inovācijas vienotā sistēmā. Tas ir Eiropas Vēža institūtu organizācijas (OEI) akreditēts Visaptverošs vēža centrs un darbojas kā nacionālais kompetences centrs onkoloģijā Norvēģijā.

2. OUS CCC stratēģija tiek uzskatīta par vienu no visaptverošākajām un kvalitatīvākajām Ziemeļeiropā, un tās publiski pieejamie dokumenti nodrošina iespēju citām institūcijām izmantot šo modeli kā starptautiski atzītu labās prakses piemēru (OUS CCC, 2022).

3. OUS CCC ir izstrādājis strukturētu četru līmeņu kompetenču programmu māsām, kas sasaista profesionālo praksi, tālākizglītību un pētniecību. Tā ir viena no nedaudzajām Eiropā, kas ir integrēta slimnīcas stratēģijā, nodrošinot augstu kvalitātes un caurskatāmības līmeni.

4. Autorei bija iespēja personīgi iepazīties ar OUS CCC mūsu vadītājiem, piedalīties komandas (team) sarunās, saņemt praktiskus skaidrojumus par kompetenču sistēmas ieviešanu, kā arī piekļūt detalizētiem dokumentiem un mācību materiāliem. Tas nodrošināja dziļāku izpratni par modeļa darbību un tā īstenošanas principiem.

5. OUS CCC tiek uzskatīts par vienu no labākajiem Eiropas CCC, kas konsekventi demonstrē augstus kvalitātes rādītājus un pacientu drošības kultūru. Tas darbojas kā pilotcentrs vairākiem Eiropas pētniecības un izglītības projektiem, kas fokusējas uz mūsu lomu onkoloģiskajā aprūpē.

6. Norvēģijas veselības aprūpes modelis ir strukturāli un profesionāli līdzīgs Latvijas sistēmai - māsas darbojas multidisciplinārās komandās un uzņemas atbildību par aprūpes kvalitāti. Līdz ar to OUS CCC pieeja ir reālistiski adaptējama Latvijas apstākļiem, neveidojot sistēmas disonansi.

7. OUS CCC stratēģiski uzsver pierādījumos balstītas prakses ieviešanu visos līmeņos un mūsu pētniecības attīstību. Šī orientācija sakrīt ar mūsdienu izglītības un profesionālās politikas tendencēm Eiropā, kur pētniecība ir neatņemama kvalitatīvas aprūpes sastāvdaļa.

Pieeja kompetenču attīstībai un tālākizglītībai

OUS CCC uzsver, ka profesionālā kompetence ir stratēģisks resurss un viens no kvalitātes pamatbalstiem. Slimnīcas mērogā tiek īstenota strukturēta četru līmeņu mūsu kompetenču programma, kas sasaista profesionālo praksi, tālākizglītību un pētniecību.

Svarīgi principi!

OUS programmā skaidri norādīts, ka 1.–4. līmenis ir ārstniecības iestādes iekšējās kompetenču sistēmas daļa, nevis formālās augstākās izglītības struktūra (skat. 6. tab.).

Formālās izglītības (maģistra, doktora) līmeņi tiek aprakstīti kā atsevišķa, papildinoša komponente, kuru var apgūt neatkarīgi no atrašanās kādā no četriem profesionālajiem līmeņiem. Formālā izglītība darbojas kā papildinoša profesionālās attīstības daļa, nodrošinot pētniecības un inovāciju sasaisti ar klīnisko praksi.

Pāreja uz nākamo līmeni balstās uz praktisko kompetenci, pieredzi, mācībām un vadītāja izvērtējumu, nevis akadēmisko grādu. Šī sistēma ir integrēta slimnīcas stratēģijā un tiek īstenota visās nodaļās. Pāreja uz nākamo līmeni notiek, pamatojoties uz praktisko kompetenci, pieredzi un apmācībām darba vidē, nevis tikai formālās izglītības grādu.

6.tabula.

Autores izveidots pēc OUS CCC (OUS CCC, 2022)

Līmenis	Raksturojums
1. Māsa iesācēja → Uzlabots iesācējs	Sākotnējās profesionālās prasmes konkrētajā nodaļā, ievadapmācība, mentora atbalsts → attīsta pamatprasmes un drošu aprūpi, strādājot ar kolēģu un mentoru atbalstu.
2. Uzlabots iesācējs → Kompetents praktiķis	Patstāvīgs darbs, prioritāšu noteikšana, atbalsts jaunākajiem kolēģiem un studentiem → spēj strādāt patstāvīgi, plānot sarežģītas situācijas un atbalstīt kolēģus un studentus.
3. Kompetents praktiķis → Pieredzējis speciālists	Sarežģītu situāciju vadība, projektu un kvalitātes darba īstenošana, profesionāla sadarbība ar citiem speciālistiem → vada aprūpi sarežģītos gadījumos, iesaistās projektos, piedalās kvalitātes un pētniecības darbā.
4. Pieredzējis speciālists → Eksperts	Līderība, pētniecības un izglītības darbība, klīnisko un attīstības projektu vadība → vada kvalitātes iniciatīvas, konsultē kolēģus, iesaistās izglītībā un zinātniskajā darbā.
Formālā izglītība → maģistra un doktora līmenis	Nodrošina pētniecības un inovāciju sasaisti ar klīnisko praksi, veido akadēmisko un profesionālo līderību → pētniecība, inovācijas, akadēmiskā un profesionālā vadība, klīnisko pētījumu un izglītības sasaistīšana ar praksi.

Bakalaura vai reģistrētā māsa

Galvenās kompetenču jomas

OUS CCC tālākizglītības un profesionālās attīstības sistēma strukturēta piecās savstarpēji papildinošās jomās:

1. Veselība, slimība un aprūpe - visaptveroša onkoloģisko pacientu aprūpe visā slimības gaitā.
2. Pētniecība un pierādījumos balstīta prakse - spēju attīstīšana izmantot zinātniskos pierādījumus ikdienas darbā.
3. Ētika, komunikācija un sadarbība - profesionāla attieksme, sadarbība komandā, pacienta un tuvinieku iesaiste.

4. Vadība, kvalitāte un pacientu drošība - klīniskās līderības un kvalitātes vadības prasmes.

5. Tehnoloģijas un digitālā kompetence - e-veselības un jauno tehnoloģiju izmantošana aprūpē.

Mācīšanās metodes un atbalsta sistēma

OUS CCC izmanto mācīšanās kultūras pieeju, kur profesionālā izaugsme notiek gan formāli, gan neformāli:

1. individuālās un grupu apmācības;
2. klīniskā mentorēšana un kolēģu mācīšanās;
3. e-mācības un digitālie kursi;
4. dalība pētniecības un kvalitātes uzlabošanas projektos;
5. regulāras attīstības sarunas ar vadītājiem.

Katras mācības attīstība tiek plānota individuāli, sasaistot to ar nodaļas vajadzībām un karjeras iespējām.

Stratēģiskā pētniecības un izglītības integrācija

OUS CCC modelis nodrošina ciešu saikni starp klīnisko praksi, izglītību un pētniecību. Slimnīca sadarbojas ar Oslo Universitāti, veicina maģistra, doktora un pēcdoktorantūras studijas, kā arī nodrošina akadēmiskās karjeras iespējas mūsu profesionālajā jomā. Šī integrācija ļauj nodrošināt zinātniski pamatotu aprūpi un stiprina māszinības kā atsevišķu zinātnes nozari.

Ieguvumi un pārneses iespējas

OUS CCC pieeja veicina:

1. strukturētu profesionālās izaugsmes sistēmu visos līmeņos;
2. pacientu drošības un kvalitātes kultūras stiprināšanu;
3. pētniecības un klīniskā darba integrāciju;
4. personāla noturēšanu un motivāciju, piedāvājot skaidru karjeras ceļu.

Latvijas kontekstā šis modelis var kalpot kā paraugs, ko iespējams adaptēt, izveidojot nacionālu kompetenču ietvaru onkoloģijas māsām, kas apvieno formālo un neformālo izglītību, praksi un pētniecību.

2. MĀSU FORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMA LATVIJĀ

Latvijā māsu izglītības sistēma pēdējo gadu laikā būtiski pilnveidota, lai nodrošinātu tās atbilstību Direktīvu (Direktīva 2005/36/EK, 2005) (Direktīva 2013/55/ES, 2013) prasībām un mūsdienu veselības aprūpes kvalitātes standartiem. Saskaņā ar Konceptuālo ziņojumu par māsas profesijas turpmāko attīstību (MK Rīkojums Nr. 537, 2019) (turpmāk Konceptuālais ziņojums) vispārējās aprūpes māsu profesionālā sagatavotība turpmāk tiek nodrošināta augstākās izglītības bakalaura līmenī, proti: vispārējās aprūpes māsu izglītību var iegūt četrus gadus ilgās studijās, kas atbilst 4600 akadēmiskajām stundām, no kurām vismaz $\frac{1}{3}$ ir teorētiskās mācības un vismaz $\frac{1}{2}$ - , jeb 2300 akadēmiskās stundas klīniskā prakse. Gan Direktīva, gan Konceptuālais ziņojums paredz, ka klīniskā apmācība veido vismaz vienu pusi no kopējā studiju ilguma un tā notiek tiešā saskarē ar dzīvu pacientu. Savukārt simulētā vide tiek noteikta kā teorētiskās apmācības sastāvdaļa. Šis lēmums iezīmēja pāreju uz vienotu, akadēmiski orientētu māsu izglītības modeli, kas stiprina profesijas prestižu, nodrošina kvalifikācijas atzīšanu starptautiskā līmenī un veicina iespējas turpināt studijas maģistra un doktora programmās.

Līdzīgi kā daudzviet Eiropā, arī Latvijā šobrīd nav izveidota vienota un koordinēta tālākizglītības politika māsu profesionālās attīstības jomā. Esošais mācību piedāvājums ir sadrumstalots, īslaicīgs un nereti balstīts atsevišķos projektos, bez skaidras saiknes ar karjeras posmiem, kompetenču līmeņiem vai strukturētu profesionālās pilnveides sistēmu.

Māsu izglītības sistēmas analīze - gan otrā līmeņa (bakalaura) studiju programmās, gan pēcdiploma (profesionālās pilnveides) līmenī un arī maģistra studiju programmās - ir īpaši būtiska onkoloģiskās aprūpes kontekstā vairāku savstarpēji saistītu iemeslu dēļ. Pirmkārt, valsts izvirzījusi mērķi izveidot un akreditēt visaptverošu vēža centru, lai nodrošinātu pacientiem Latvijā pieejamu ārstēšanu un aprūpi, kas atbilst starptautiskajai praksē pieņemtajiem kvalitātes standartiem. Lai šo ambīciju saskaņotu ar faktisko izglītības un profesionālo pilnveides vidi māsu jomā, ir jāizpēta, kā izglītības sistēma sagatavo māsu darbam onkoloģiskās aprūpes vidē - tādēļ nepieciešama analīze gan pirmsdiploma, gan pēcdiploma izglītības sistēmās.

Šāda izpēte ļaus:

1. secināt, vai māsu izglītības programmās Latvijā pietiekami iekļauts onkoloģijas aprūpes saturs, kas nepieciešams, lai māsa spētu darboties akreditēta onkoloģijas centra vidē;
2. novērtēt, vai pēcdiploma profesionālās pilnveides iespējas un to saturs atbilst starptautiskajiem kompetenču standartiem un klīniskajām vajadzībām onkoloģiskajā aprūpē;
3. identificēt izglītības sistēmas un profesionālās pilnveides sistēmas vājās vietas, kas var kavēt Latvijas spēju sasniegt kvalitatīvas aprūpes līmeni atbilstoši starptautiskajam onkoloģijas centrā standartam. Proti, ja māsas nav pietiekami sagatavotas darbam atbilstoši akreditēta onkoloģijas centra prasībām, tad arī centra izveides un akreditācijas mērķis nevar tikt pilnvērtīgi īstenots.

Savukārt, lai sasniegtu pacientu aprūpei nepieciešamo kvalitāti, izglītības un pilnveides sistēmai jābūt ciešā sasaistē ar šo mērķi - būt par tādu kvalifikāciju bāzi, kura nodrošina, ka māsu kompetences atbilst augstākajiem starptautiskajiem standartiem.

EONS *General (Core)* kompetences - bakalaura līmenis

Bakalaura līmeņa māsām (Primary Competencies) EONS ietvars nosaka pamatkompetences, kas veido profesionālās darbības pamatu un nodrošina spēju sniegt drošu, uz pierādījumiem balstītu un līdzjūtīgu aprūpi vēža pacientiem jebkurā veselības aprūpes līmenī.

Saskaņā ar EONS Cancer Nursing Education Framework, bakalaura līmeņa māsām jāapgūst šādas pamatkompetences:

1. vēža profilakse un skrīnings;
2. pamatzināšanas par diagnostiku un ārstēšanas metodēm (ķirurģija, staru terapija, sistēmiskās terapijas);
3. simptomu un blakusparādību vadība (piemēram, sāpes, nelabums, nogurums);
4. psihosociālais atbalsts pacientiem un ģimenēm;
5. pacientu izglītošana un pašaprūpes veicināšana;
6. drošības principi (infekciju kontrole, zāļu droša aprīte, starojuma drošība);
7. ētika un pacientu tiesību ievērošana;
8. multidisciplināra sadarbība.
9. starptautiskajā praksē sastopamas divas galvenās pieejas:
10. onkoloģija kā atsevišķs studiju modulis (3-5 ECTS), ietverot paliatīvo aprūpi, sāpju kontroli un multidisciplinārās simulācijas.

ES valstīs māsas izglītībā būtisks uzsvars tiek likts uz pierādījumos balstītu praksi, starpdisciplināru sadarbību un mūsdienīgu tehnoloģiju izmantošanu studiju procesā.

EONS *Specialist* kompetences - tālākizglītības un profesionālās pilnveides līmenis

Specializētā Onkoloģijas māsa (Specialized Cancer Nurse), kura:

1. strādā onkoloģijas, hematoloģijas, ķīmijterapijas, staru terapijas vai paliatīvās aprūpes vidē;
2. patstāvīgi novērtē pacienta stāvokli un vada simptomu terapiju saskaņā ar vadlīnijām;
3. sniedz pacientu un ģimenes izglītošanu visā ārstēšanās ciklā;
4. koordinē aprūpi starp ārstiem, rehabilitāciju, psihosociālo atbalstu;
5. piedalās kolēģu mentoringā un kvalitātes uzlabošanā.

EONS *Advanced* kompetences - maģistra līmenis - paplašinātas prakses/eksperste māsa (*Advanced Practice Cancer Nurse, APN*)

Māsa, kura:

1. ir ieguvusi maģistra līmeni un specializētas papildu kvalifikācijas;
2. praktizē ar paaugstinātu autonomiju un klīnisko lēmumu pieņemšanas atbildību;

3. veic kompleksu simptomu un komplikāciju vadību noteiktos protokolos;
4. vada starpdisciplinārus aprūpes procesus, ievieš inovācijas, veic pētniecību;
5. piedalās politikas un aprūpes standartu izstrādē organizācijas vai valsts līmenī.

2.1. Bakalaura līmeņa māszinību programmas

Bakalaura studiju programmas māszinībās Latvijā īsteno:

1. Latvijas Universitāte;
2. Rīgas Stradiņa universitāte (tostarp arī Liepājas filiālē);
3. Daugavpils Universitāte.

Augstskolas nodrošina vienotu profesionālās izglītības standartu, kas pamatā atbilst Direktīvas prasībām par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un māsas izglītības minimālajiem kritērijiem: pēc programmas absolvēšanas studējošais iegūst profesionālo kvalifikāciju “vispārējās aprūpes māsa” un bakalaura grādu veselības aprūpē vai māszinībās.

Turpmākais izvērtējums sagatavots, pamatojoties uz publiski pieejamo informāciju, studiju programmas struktūru, kursu aprakstiem, kā arī LU un RSU deleģēto pārstāvju komentāriem. Analīzes mērķis ir novērtēt programmas atbilstību EONS (European Oncology Nursing Society) pamatkompetenču ietvaram, kā arī izvērtēt klīniskās prakses apjomu un atbilstību Direktīvas un Konceptuālā ziņojumā definētajām minimālajām prasībām attiecībā uz vispārējās aprūpes māsas pirmsdiploma izglītības procesu.

Pirmsdiploma laikā prakse reālā klīniskā vidē ir īpaši būtiska, jo:

1. attīsta klīniskoun kritisko domāšanu situācijās, kas nav paredzamas teorijā;
2. studējošais iemācās pieņemt lēmumus par pacienta aprūpi, balstoties uz patieso stāvokli, nevis simulētiem scenārijiem;
3. saskare ar dzīvu pacientu ļauj apgūt empātiju, komunikāciju ar pacientu un ģimeni, kā arī psihosociālā atbalsta sniegšanu;
4. tiek attīstīta spēja droši un precīzi veikt aprūpes procedūras, izprotot pacienta fizioloģisko un emocionālo reakciju;
5. klīniskā vide veicina profesionālās identitātes un atbildības apziņas veidošanos.

Simulācijas, laboratorijas darbi un lomu spēles attīsta prasmes, taču tās nespēj aizvietot tiešu pieredzi dzīva pacienta aprūpē. Tāpēc prakses apjoma un satura kvalitāte būtiski ietekmē māsas profesionālo autonomiju un spēju nodrošināt drošu un kompetentu aprūpi pēc studiju beigām.

Latvijas Universitāte (skat. 7. tab.)

Pozitīvie aspekti:

1. plaša biomedicīnas un klīnisko zināšanu bāze;
2. klīniskās prakses apjoms strukturēts vairākos posmos;
3. pacientcentrētas aprūpes un izglītošanas principi;

4. aprūpes plānošanas, izglītošanas un vadības kompetenču attīstība.

Onkoloģiskā pacientu aprūpe ir integrēta studijuursos un klīnisko prakšu ietvaros, kā piemēram, studijuursos "Patofizioloģija", "Vispārējā medicīna un pacientu aprūpe", "Klīniskā prakse III", "Geriatriska pacienta aprūpe un aprūpe mājās", "Izglītošana māsu praksē", "Klīniskā farmakoloģija un medikamentozā aprūpe", "Pacientu aprūpe ķirurģijā", "Ilgtermiņa aprūpe pacientiem ar hroniskām slimībām" un "Diagnostika un klīniskā aprūpe".

Iztrūkstošie elementi:

1. atsevišķs kurss par onkoloģisko pacientu aprūpi vai paliatīvo aprūpi;
2. detalizēti apgūta simptomu kontrole, ķīmijterapijas un staru terapijas blakņu aprūpe;
3. klīniskajās praksēs nav obligāts onkoloģijas vai paliatīvās aprūpes posms.

7.tabula.

EONS pamatkompetenču izvērtējums. Autores izveidots (LU, 2025)

EONS Kompetence	LU programmas aptvērumums	Pamatojums
Vēža profilakse un skrīnings	Daļēji aptverta	Tiek apskatīta veselības veicināšana, nav identificējams konkrēts uzsvars uz vēža profilaksi un skrīningu.
Diagnostikas un ārstēšanas metožu pamati	Daļēji aptverta	Propedeutika un patofizioloģija sniedz pamatzināšanas par diagnostiku, bet onkoloģijas specifika netiek apgūta.
Simptomu un blakusparādību vadība	Daļēji aptverta	Apskatīta klīniskās aprūpes kursā, taču ne onkoloģisko simptomu vadības kontekstā.
Psihosociālais atbalsts pacientiem un ģimenēm	Daļēji aptverta	Integrēta psihiskās veselības un izglītošanas kursā, bet bez onkoloģijas specifikas.
Pacientu izglītošana un pašaprūpes veicināšana	Pilnībā aptverta	Kurss 'Izglītošana māsu praksē' nodrošina pacientcentrētu pieeju un izglītošanas prasmes.
Drošības principi (infekciju kontrole, zāļu aprūpe)	Pilnībā aptverta	Plaši pārstāvēta klīniskās aprūpes un higiēnas kursā, kā arī praksēs.
Ētika un pacientu tiesību ievērošana	Pilnībā aptverta	Integrēta aprūpes plānošanā un dokumentācijā.
Multidisciplinārā sadarbība	Daļēji aptverta	Apskatīta vadības un izglītošanas kursā, bet bez konkrētiem piemēriem onkoloģijā.

LU programma nodrošina pamatu vispārējās aprūpes māsas izglītībai, taču onkoloģijas apmācības saturs ir nepietiekams. Lai sasniegtu starptautiski labāko praksi un nodrošinātu māsu kompetenci onkoloģisko pacientu aprūpē, nepieciešams paplašināt gan teorētisko, gan praktisko komponenti šajā jomā.

Klīniskā prakse.

Klīniskās prakses apjoma uzskaitē un terminoloģijā ne vienmēr tiek lietota tādā izpratnē, kā tas ir noteikts, atbilstoši Direktīvas un Konceptuālā ziņojuma izpratnei par māsu profesionālo apmācību, kuros tiek skaidri norādīts, ka klīniskā prakse ir tieša saskare ar veselu vai slimu pacientu aprūpes vidē (stacionārā vai ambulatorā aprūpē), studējošajam darbojoties reālā aprūpes situācijā instruktora/mentora uzraudzībā.

Tādēļ simulētā vide, praktiskie semināri, laboratorijas darbi nebūtu uzskatāmi par klīnisko praksi, ja vien tie netiek skaidri un pierādāmi sasaistīti ar reālu pacientu aprūpi:

Autore aprēķināja klīniskās prakses apjomu pēc publiski pieejamām ECTS vērtībām (LU, 2025) (skat. 8.tab.).

8.tabula.

Klīnisko prakšu apjoms. Autores izveidots (LU, 2025)

Klīniskās prakses modulis	ECTS
Klīniskā prakse I	9
Klīniskā prakse II	9
Klīniskā prakse III	9
Klīniskā prakse IV (Mz)	12
Kopā	39

Pārreķins stundās (1 ECTS = 25–30 stundas; aprēķinos izmantots 27 h kā vidējais medicīnas prakses koeficients): $39 \times 27 = 1053 \text{ h}$

Kursi ar praktisku komponenti (neuzskata par klīnisko praksi, ja nav tiešas pacientu aprūpes). Indikatīvs praktisko komponentu apjoms (skat. 9. tab.): 13 ECTS ($\approx 351 \text{ h}$, ja piemēro 27 h/ECTS). Skatīt tabulu.

9.tabula.

Indikatīvs praktisko komponentu apjoms. Autores izveidots. (LU, 2025)

Kurss	ECTS
Klīniskā farmakoloģija un medikamentozā aprūpe	4
Klīniskās aprūpes pamati	6
Diagnostika un klīniskā aprūpe	3

Šie kursi var ietvert praktiskas nodarbības vai simulācijas; tomēr tie nebūtu ieskaitāmi Direktīvas un Konceptuālā ziņojuma izpratnē klīniskajā praksē bez tiešas pacientu aprūpes un dokumentēti uzraudzītas klīniskās vides.

Pamatojoties uz LU publiski pieejamo informāciju, klīniskā prakse (tiešā saskare ar pacientu) veido 39 ECTS (≈ 1053 stundas). Papildus identificēti 13 ECTS ar praktisku komponenti (≈ 351 h).

Ja programmas kopsumma ir 240 ECTS, tad klīniskā prakse veido $\sim 16,25\%$ no programmas (39/240). Lai atbilstu ES prasībām par ≥ 2300 h, būtu nepieciešama lielāka klīniskās prakses daļa vai skaidra uzskaitē par papildus klīniskajām stundām.

Tāpēc autores ieskatā, būtu nepieciešama detalizēta klīnisko prakšu stundu uzskaites pārskatīšana, precīzi nodalot:

1. tiešo klīnisko praksi pacientu aprūpē;
2. simulācijas un praktiskos treniņus;
3. akadēmisko un patstāvīgo darbu.

Autore skaidro, kas netiek uzskatīts par klīnisko praksi saskaņā ar Direktīvu un Konceptuālo ziņojumu (skat. 10. tab.).

*10.tabula.
Mācību aktivitātes. Autores izveidots*

Mācību aktivitāte	Vai atbilst klīniskai praksei?	Pamatojums
Simulācijas centrā / augstskolā	X Nē	Tā nav reāla pacientu aprūpe
Laboratorijas darbi	X Nē	Tie attīsta prasmes, bet bez pacienta
Praktiskie semināri, treniņi, lomu spēles	X Nē	Tie ir sagatavošanās pasākumi
Teorijas nodarbības ar praktiskiem piemēriem	X Nē	Tie nav pacientu aprūpes procesi

Autores ieskatā, būtu nepieciešama padziļināta diskusija ar nozares ekspertiem, lai izveidotu vienotu izpratni par apmācību formām, saturu un sasniedzamajiem rezultātiem.

Rīgas Stradiņa universitāte, tostarp Liepājas filiāle (skat. 11. tab.)

Programmas kopējais apjoms ir 240 kredītpunkti, ilgums četri gadi.

RSU programma lielā mērā atbilst EONS definētajām prasībām, īpaši klīnisko, psihosociālo un izglītojošo kompetenču jomā.

EONS pamatkompetence	RSU programmas atspoguļojums	Novērtējums
Vēža profilakse un skrīnings	Kurss: Sabiedrības veselība, Veselības aprūpes organizācija, Ģimenes medicīna, Onkoloģiskās slimības un pacientu aprūpe. Iekļauti profilakses un agrīnās atklāšanas aspekti.	Labā atbilstība - profilakse un skrīnings integrēti sabiedrības veselības un klīniskajosursos.
Pamatzināšanas par diagnostiku un ārstēšanas metodēm	Kurss: Iekšējās slimības, Ķirurģiskās slimības, Radioloģija, Anestezioloģija un reanimatoloģija, Onkoloģiskās slimības un pacientu aprūpe.	Pilnīga atbilstība - nodrošināts plašs klīniskais redzējums par ārstēšanas metodēm.
Simptomu un blakusparādību vadība	Kurss: Onkoloģiskās slimības un pacientu aprūpe, Sāpju aprūpe, Anestezioloģija un reanimatoloģija.	Atbilstība - studenti apgūst fizisko un psiholoģisko simptomu vadību.
Psihosociālais atbalsts pacientiem un ģimenēm	Kurss: Psiholoģija un socioloģija, Saskarsmes psiholoģija un komunikācijas prasmes, Mentālā veselība un pacientu aprūpe.	Stipra puse - psiholoģiskā un komunikācijas kompetence labi attīstīta.
Pacientu izglītošana un pašaprūpes veicināšana	Kurss: Pedagoģija veselības aprūpē, Prakse pacientu un sabiedrības izglītošanā.	Ļoti laba atbilstība - pacientu izglītošana skaidri iekļauta programmā.
Drošības principi (infekciju kontrole, zāļu drošība)	Kurss: Pacientu un darba vides drošība, Infekciju slimības un pacientu aprūpe, Klīniskā farmakoloģija un medikamentozā aprūpe.	Atbilstība - drošība un infekciju kontrole pilnvērtīgi nodrošināta.
Ētika un pacientu tiesību ievērošana	Kurss: Filozofija un medicīnas ētika, Veselības aprūpes juridiskie aspekti.	Pilnīga atbilstība - ētika un tiesību aspekti labi integrēti.
Multidisciplināra sadarbība	Kurss: Klīniskā prakse (I–VIII), Aprūpes filozofija un procesa modelis.	Daļēji attīstīta - sadarbība praksēs pastāv, bet būtu ieteicams strukturēt starpdisciplināras mācības kopā ar citu jomu studentiem.

Secinājumi un attīstības perspektīvas

RSU bakalaura programma "Māsinības" lielā mērā jau atbilst EONS Framework pamatkompetencēm. Programma nodrošina stabilu zinātnisku un klīnisku pamatu, iekļauj

būtiskās pacientcentrētās, psihosociālās un drošības kompetences, kā arī plašu praktisko pieredzi. Pozitīvi vērtējams uzsvars uz studentu komunikācijas prasmju, ētikas un pacientu izglītošanas attīstību, kas ir saskaņā ar EONS vērtībām.

Attīstības iespējas saskatāmas onkoloģijas satura padziļināšanā, īpaši vēža profilakses, skrīninga un paliatīvās aprūpes jomā, kā arī multidisciplinārās sadarbības stiprināšanā ar citu veselības aprūpes jomu studentiem. Šāda virzība vēl vairāk tuvinātu programmu EONS ietvara pamatkompetenču pilnai ieviešanai un stiprinātu Latvijas māsu izglītības starptautisko atbilstību.

Identificētie pilnveidojamie aspekti RSU bakalaura programmā

Balstoties uz Framework un veiktās analīzes rezultātiem, RSU bakalaura programma “Māzinības” tiek vērtēta kā kvalitatīva un atbilstoša Eiropas pamatkompetenču līmenim (skat. 12. tab.). Vienlaikus identificēti vairāki aspekti, kuru pilnveide ļautu vēl ciešāk integrēt EONS prasības un stiprināt programmas atbilstību starptautiskajam kontekstam. Šie priekšlikumi sniegti pozitīvā un uz attīstību vērstā skatījumā.

12.tabula.

Pilnveidojamie aspekti. Autores izveidots.

Pilnveidojamā joma	Pašreizējā situācija RSU programmā	Ieteikumi attīstībai
Onkoloģijas satura apjoms un integrācija	Kurss “Onkoloģiskās slimības un pacientu aprūpe. Sāpju aprūpe” ir 3 ECTS; onkoloģiskā aprūpe parādās tikai vienā semestrī.	Palielināt onkoloģijas satura apjomu vai sadalīt to vairākos posmos; integrēt onkoloģijas aspektus arī citosursos
Vēža profilakses un skrīninga praktiskā pieredze	Profilakse un skrīnings tiek apskatīti sabiedrības veselības un ģimenes medicīnasursos, bet praksē nav strukturēti uzdevumi.	Iekļaut praktiskus uzdevumus par skrīninga programmām un sabiedrības veselības projektiem; stiprināt sadarbību ar NVD un onkoloģijas centriem.
Multidisciplinārā sadarbība	Studenti sadarbojas ar citiem speciālistiem praksē, bet nav starpprofesionālu mācību moduļu.	Ieviest starpdisciplināras simulācijas scenārijus (topošo ārstu, farmaceitu un fizioterapeitu studentiem); iekļaut šo kompetenci studiju rezultātos.
Paliatīvās un dzīves beigu aprūpes pamati	Tēma netiek izdalīta kā atsevišķs kurss, iespējams, daļēji iekļauta onkoloģijas un mentālās veselībasursos.	Ievieš atsevišķu moduli vai tematu “Paliatīvās aprūpes principi” (2-3 ECTS) ar uzsvaru uz cieņpilnu aprūpi un simptomu mazināšanu.
Simptomu un blakusparādību vadības padziļināšana	Tiek apgūta sāpju aprūpe, bet trūkst detalizētas apmācības par citām onkoloģijas blaknēm (piem., saistībā ar citostātiskajiem medikamentiem, kas tiek lietoti onkoloģijas ārstniecībā).	Izveidot praktiskus scenārijus un simulācijas simptomu vadībā; ieviest multidimensionālu simptomu novērtēšanas rīku izmantošanu.

Pilnveidojamā joma	Pašreizējā situācija RSU programmā	Ieteikumi attīstībai
Mācību rezultātu sasaiste ar EONS kompetencēm	Mācību rezultāti šobrīd balstīti Latvijas kvalifikāciju ietvarā, bez tiešas atsauces uz EONS modeli.	Pārskatīt mācību rezultātus, iekļaujot EONS kompetenču struktūru kā atskaites punktu, lai nodrošinātu starptautisku salīdzināmību.

Klīniskās prakses

RSU studiju programmā klīniskās prakses apjoms ir būtisks (90 ECTS), papildus tam klīnisko iemaņu attīstībai ir iekļauts 9 ECTS kurss “Klīniskās procedūras”. Tas nozīmē, ka kopējais klīniskās sagataves apjoms ir aptuveni 99 ECTS jeb ~2673 stundas, kas atbilst un pārsniedz ES Direktīvā noteikto minimālo 2300 stundu apjomu (skat. 13. tab.).

*13.tabula.
Klīnisko prakšu apjoms. Autores izveidots.*

Klīniskās prakses modulis	ECTS
Klīniskās procedūras, rehabilitācija, radioloģija u.c.	18
Prakse I	6
Prakse II	6
Prakse III	9
Prakse IV	9
Prakse pacientu un sabiedrības izglītošanā	6
Prakse V	15
Prakse VI	24
Prakse VII	3
Prakse VIII	12

RSU bakalaura programma “Māszinības” ir mūsdienīga, uz pacientu drošību un profesionālu izaugsmi orientēta studiju programma. Identificētie pilnveides virzieni ļauj stiprināt tās atbilstību EONS Framework prasībām, īpaši onkoloģijas satura, multidisciplinārās sadarbības un paliatīvās aprūpes jomā. Šāda pieeja veicinātu programmas atbilstību starptautiskajiem standartiem un sniegtu vēl lielāku ieguldījumu Latvijas māsu izglītības kvalitātē.

Daugavpils universitāte (skat. 14. tab.)

Programmas kopējais apjoms ir 240 kredītpunkti, ilgums četri gadi.

Analizējot programmas saturu, redzams, ka pamatkompetences teorētiski ir pārstāvētas. Tomēr praktiskās iemaņas netiek attīstītas pietiekamā apjomā, lai nodrošinātu profesionālo autonomiju klīniskajā vidē. Sevišķi jāatzīmē nepietiekams onkoloģijas aprūpes saturs.

14.tabula.

Atbilstība EONS pamatkompetencēm. Autores izveidots (DU Māszinību programma, 2025)

EONS kompetence	Atbilstība programmā	Pamatojums
Vēža profilakse un skrīnings	Daļēja	Integrēta sabiedrības veselības kurssos, bet nav atsevišķa skrīninga algoritmu moduļa.
Pamatzināšanas par diagnostiku un ārstēšanas metodēm	Minimāla	Nav atsevišķa onkoloģijas terapijas moduļa (ķīmijterapija, imūnterapija, staru terapija).
Simptomu un blakusparādību vadība	Nepietiekama	Nav strukturētas pieejas ārstēšanas komplikāciju vadībai (mielosupresija, mukozīts u.c.).
Psihosociālais atbalsts pacientiem un ģimenēm	Daļēja	Komunikācija un psiholoģija ir, bet nav klīniskās komunikācijas progresējošos gadījumos.
Pacientu izglītošana un pašaprūpes veicināšana	Atbilst	Aprūpes plānošana ietver pašaprūpes aspektu
Drošības principi (infekciju kontrole, zāļu drošība)	Atbilst	Medikamentozā aprūpe un drošības procedūras ir skaidri iekļautas.
Ētika un pacientu tiesību ievērošana	Atbilst	Programma ietver profesionālo ētiku un pacientu tiesību regulējumu.
Multidisciplināra sadarbība	Nepietiekami strukturēta	Teorētiski definēta, bet nav pietiekama prakses apjoma komandā reālā vidē.

Klīniskās prakses apjoms

Balstoties uz studiju plāna datiem, tiešā klīniskajā vidē notiekošā prakse sastāda 30 ECTS (skat. 15. tab.). Šajā apjomā ietilpst klīniskā ievadprakse, kā arī Klīniskā prakse I– III. Pārreķinot stundās, $30 \times 27 = 810$ stundas (vidējais medicīnas prakses koeficients).

15.tabula.

Klīnisko prakšu apjoms

Prakses veids	ECTS
Klīniskā ievadprakse	3
Klīniskā prakse I	6
Klīniskā prakse II	9
Klīniskā prakse III	12

Prakses veids	ECTS
Kopā	30

Daugavpils Universitātes programmas pašreizējais klīnisko prakšu apjoms ir par aptuveni 1500 stundām mazāks nekā obligāti noteikts. Pat ja pieņemtu, ka praktisko iemaņu moduļi arī būtu ieskaitāmi pie klīniskās prakses, arī šajā gadījumā obligātais apjoms netiek sasniegts.

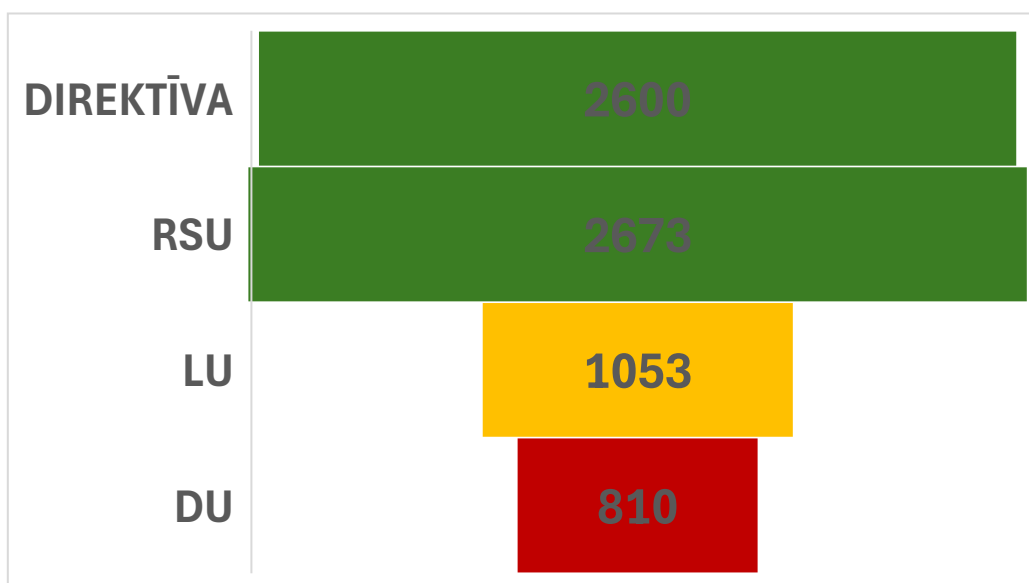
Programmas stiprās puses

1. Loģiska pamatdisciplīnu secība un strukturēta teorētiskā bāze.
2. Pastāv prasmju attīstības moduļi, kas sniedz sagatavotību klīniskajai videi.
3. Kvalitatīva medikamentozās aprūpes apmācība.

Pilnveides virzieni

1. Palielināt klīniskās prakses apjomu līdz ES noteiktajām 2300–2366 stundām.
2. Iekļaut atsevišķu onkoloģijas aprūpes moduli un prakses rotāciju.
3. Stiprināt klīniskās spriešanas un pierādījumos balstītas aprūpes integrāciju praksē.

RSU nodrošina salīdzinoši plašu klīniskās prakses apjomu un onkoloģiskās aprūpes pamatus, savukārt LU un DU programmās onkoloģiskā aprūpe ir mazāk padziļināta, bet klīniskās prakses apjoms un struktūra ne vienmēr nodrošina pietiekamu saskari ar reālu pacientu aprūpi (skat. 4.att.). Tieši šī atšķirība būtiski var ietekmēt spēju nodrošināt kvalitatīvas onkoloģisko pacientu aprūpes prasmes pēc studiju beigām.

4.attēls. Klīnisko prakšu apjoma atbilstība Direktīvai. Autores izveidots.

2.2. Maģistra līmeņa māszinību programmas

LU akadēmiskā studiju programma “Māszinības” ir vērsta uz veselības aprūpes darba vadīšanas un organizēšanas padziļinātu zināšanu sniegšanu, veicina māsu profesionālo izaugsmi un intelektuālā potenciāla attīstību, kā arī nodrošina prasmes izglītības procesa īstenošanai augstskolās. Atšķirībā no profesionālajām studiju programmām, kuru primārais uzdevums ir sagatavot speciālistus konkrētai klīniskai praksei un noteiktas profesijas kvalifikācijas iegūšanai, LU akadēmiskā maģistra programma “Māszinības” ir vērsta uz zinātniski analītisku un pētniecisku pieeju veselības aprūpes procesiem. Šī akadēmiskā studiju programma ir vērsta uz veselības aprūpes darba vadīšanas un organizēšanas padziļinātu zināšanu sniegšanu, veicina māsu profesionālo izaugsmi un intelektuālā potenciāla attīstību, kā arī nodrošina prasmes izglītības procesa īstenošanai augstskolās.

RSU ir akreditētas divas maģistra programma “Māszinības” – akadēmiskā un profesionālā. Profesionālā maģistra programma “Paplašinātās kompetences māsa” atbilst EONS *Advanced* līmenim, īpaši pētniecības, līderības un kvalitātes vadības jomās (skat. 16. tab.).

16.tabula.

Paplašinātās kompetences māsas studiju programmas piemērotība EONS kompetenču modelim. Autores izveidots.

EONS Advanced kompetenču joma	Atbilstība RSU programmas saturam	Komentārs
Klīniskā līderība un kvalitātes vadība	Kursi: Kvalitātes vadība pacientu aprūpē; Līderība un efektīva pārmaiņu vadība veselības aprūpē; Projektu vadība veselības aprūpē.	Nodrošina vadības un līderības pamatus, atbilst <i>Advanced</i> līmenim, īpaši sasaistot ar klīnisko praksi.
Pētniecības projektu vadība un pierādījumos balstīta prakse	Kursi: Pētniecības metodes aprūpē; Klīniskie pētījumi; Maģistra darbs.	Ļoti spēcīga joma – pētījumu dizains, metodoloģija un statistika tiek apgūta dziļi.
Izglītības un apmācību stratēģiju veidošana	Kursi: Veselības aprūpes izglītības programmu plānošana un realizācija; Komunikācija un terapeitisku attiecību vadīšana.	Atbilst EONS prasībām attiecībā uz izglītības līderību un pasniedzēja kompetencēm.
Politikas, vadlīniju un kvalitātes sistēmu attīstība	Kursi: Publiskās tiesības un lietvedība; Kvalitātes vadība pacientu aprūpē.	Politikas veidošana un stratēģiskā līmeņa veselības aprūpes attīstība tiek skarta netieši - šī joma būtu stiprināma.
Globālās veselības un inovāciju kompetences	Kurss: Digitālās veselības un veselības datu pamati.	Attīsta izpratni par veselības aprūpes digitalizāciju, datu pārvaldību un tehnoloģiju izmantošanu praksē. Nodrošina pamatu uz inovācijām un tehnoloģijām balstītām

EONS Advanced kompetenču joma	Atbilstība RSU programmas saturam	Komentārs
		kompetencēm, kas atbilst EONS Advanced līmeņa prasībām.
Ekspertīze sarežģītos klīniskos gadījumos un specializētās klīniskās zināšanas	Nav specifiski iekļauta.	Programma sagatavo vispārējās aprūpes maģistrus, bet neparedz padziļinātu klīnisku specializāciju (piemēram, onkoloģijā).

Šeit un turpmāk tiek atspoguļota informācija par profesionālā maģistra programmu “Māszinības” (paplašinātās kompetences māsa).

Programmas stiprās puses:

1. Pētnieciskā kompetence - tiek nodrošināta pilna pētniecības cikla izpratne un projektu vadība.
2. Līderība un pārmaiņu vadība - integrētas tēmas atbilst Advanced līmeņa mērķim sagatavot profesionāļus organizāciju līmeņa pārmaiņām.
3. Izglītības funkcija un pedagoģiskās kompetences - atbilst EONS prasībām par spēju apmācīt citus speciālistus.
4. Integrēta pieeja kvalitātes vadībai un pacientu drošībai.
5. Globālās veselības un inovāciju kompetences - kurss “Digitālās veselības un veselības datu pamati” sekmē digitālo prasmju, datu pārvaldības un tehnoloģisko inovāciju izmantošanu veselības aprūpē, stiprinot spēju pielietot modernus risinājumus praksē un pētniecībā.

Ieteikumi profesionālajai maģistra programmai māszinībās:

1. Iekļaut izvēles moduli par onkoloģijas aprūpi, simptomu vadību, paliatīvo aprūpi un multidisciplināru sadarbību.
2. Papildināt ar kursu par veselības politiku, normatīvā regulējuma analīzi un stratēģisko plānošanu veselības aprūpē.
3. Integrēt klīnisko gadījumu analīzes (case studies) vai klīnisko praksi advanced līmenī.
4. Pievienot saturu par MTD komandas vadību (ārsti, klīniskie farmaceiti, psihologi, fizioterapeiti u.c.).

RSU profesionālā maģistra programma “Māszinības” (paplašinātās kompetences māsa) pamatā atbilst EONS Advanced kompetenču līmenim pētniecības, izglītības, līderības un inovāciju jomās. Programma nodrošina spēcīgu zinātnisko un pedagoģisko pamatu, kā arī attīsta digitālās un vadības prasmes. Tomēr programmu būtu lietderīgi papildināt ar specializētām klīniskām kompetencēm, veselības politikas un stratēģiskās vadības moduļiem, lai pilnībā atbilstu EONS Advanced līmeņa prasībām klīniskās ekspertīzes un sistēmiskās attīstības jomās.

3. ONKOLOĢIJAS MĀSU TĀLĀKIZGLĪTĪBA LATVIJĀ

Pacientu drošība mūsdienās ir viens no veselības aprūpes sistēmu stratēģiskajiem prioritārajiem virzieniem. Pētījumi liecina, ka pacientiem nodarītais kaitējums veido nozīmīgu daļu no globālā slimību sloga, turklāt aptuveni 15% slimnīcu resursu tiek novirzīti šī kaitējuma seku novēršanai (Slawomirski, Auraen, & Klazinga, 2017). Īpaši valstīs ar zemiem un vidējiem ienākumiem pacientu drošības uzlabošanas pasākumos būtiska nozīme ir ieguldījumiem profesionāļu izglītībā, apmācībā un sistemātisku kvalitātes standartu ieviešanā visos aprūpes līmeņos.

Personāla kompetence ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, kas ietekmē ārstēšanas rezultātu un pacientu apmierinātību. Tādēļ ārstniecības iestādēm nepieciešams nodrošināt skaidri definētu un institucionāli īstenotu profesionālās kvalifikācijas celšanas un tālākizglītības sistēmu (Palčeja, u.c., 2017). Māsas šajā procesā ieņem īpaši būtisku lomu, jo nodrošina nepārtrauktu pacientu novērošanu, aprūpi un savlaicīgu klīnisko lēmumu atbalstu.

Tālākizglītība un profesionālās kompetences uzturēšana tiek atzīta par vienu no efektīvākajiem instrumentiem pacientu drošības risku mazināšanā, papildinot procedūru, vadlīniju un aprūpes standartu ieviešanu. Vienlaikus apmācību pieejamība, kvalitāte un pārraudzība ir būtiski nosacījumi drošas aprūpes nodrošināšanai gan ikdienas praksē, gan neatliekamās situācijās.

Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021–2027 (Pārresoru koordinācijas centrs, 2019) nosaka mērķi panākt vienlīdzīgi pieejamus un kvalitatīvus veselības aprūpes pakalpojumus visā valstī. Tomēr praksē pastāv atšķirības aprūpes kvalitātē, īpaši reģionālā griezumā. Viena no efektīvākajām pieejām šo atšķirību mazināšanai ir strukturētas un mērķorientētas tālākizglītības sistēmas nodrošināšana.

Latvijā vispārējās aprūpes māsu tālākizglītības pārraudzība un attīstības koordinēšana ir deleģēta Latvijas Māsu asociācijai (LMA). Pamatojoties uz Ministru kabineta Noteikumiem Nr. 630 (MK Noteikumi Nr. 630, 2024), LMA ir izstrādājusi jaunu profesionālo zināšanu, prasmju un pilnveides pasākumu apstiprināšanas kārtību māsām. Jaunā kārtība nosaka vienotus principus tālākizglītības pasākumu organizēšanai, apstiprināšanai, uzskaiti un kvalitātes monitoringam, tādējādi nodrošinot pārskatāmu, kvalitātē balstītu un profesijas standartiem atbilstošu tālākizglītību, kas veicina profesionālo kompetenču uzturēšanu un attīstību.

Būtiskākās izmaiņas ietver pasākumu hospitācijas un sistemātiska monitoringa ieviešanu kā kvalitātes nodrošināšanas mehānismus. Šie jaunievedumi ļauj ne tikai administratīvi apstiprināt tālākizglītības programmas, bet arī vērtēt to faktisko saturu, īstenošanas kvalitāti un lektoru profesionālo sniegumu praksē, nodrošinot atgriezenisko saiti programmu pilnveidei.

Autores ieskatā hospitācijas un monitoringa ieviešana ir būtisks solis profesionālās tālākizglītības kvalitātes uzlabošanā. Šāda pieeja veicina saturiski pārdomātu, mērķtiecīgu un augstas kvalitātes tālākizglītības piedāvājumu visās praksēs nodarbinātajām māsām, tāpēc autore šo LMA veikumu vērtē atzinīgi.

Jāuzsver, ka Latvijas Māsu asociācijas primārā loma ir tālākizglītības programmu izvērtēšana un akreditēšana, nevis to izstrāde. Līdz šim jaunu programmu saturs lielākoties veidojies no darba devēju iniciatīvas, uzraugošo institūciju norādēm par konstatētajām

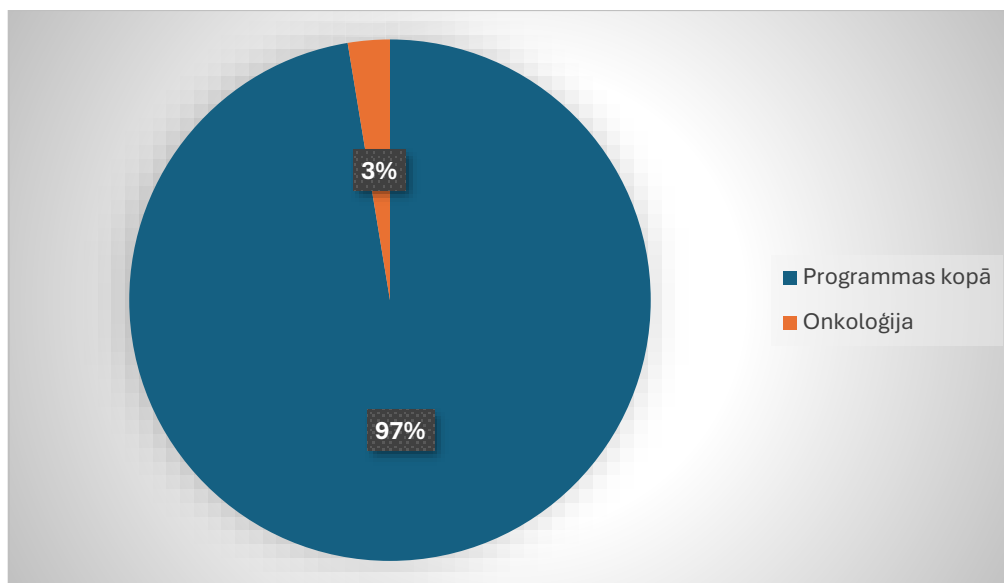
nepilnībām, kā arī atsevišķu lektoru pašiniciatīvas. Šāds attīstības modelis nodrošināja atsevišķu nepieciešamu tēmu iekļaušanu, taču nenodrošināja sistēmisku un profesionālajām vajadzībām pilnībā atbilstošu tālākizglītības piedāvājuma spektru. Rezultātā nav garantēts, ka visām māsām Latvijā ir pieejama konsekventi strukturēta, kompetenču līmeņiem atbilstoša profesionālā pilnveide konkrētās aprūpes jomās. Piemēram, onkoloģijas aprūpes nodrošināšanai ir nepieciešama īpaši strukturēta tālākizglītība, kas balstās starptautiski atzītā EONS specialista līmeņa kompetenču ietvarā (skat. 17. tab.).

17. tabula.

EONS onkoloģijas māsu sešas galvenās Specialist kompetences (EONS, 2022)

Nr.	Kompetenču joma	Formālais saturs
1.	Onkoloģijas slimības un ārstēšana	Vēža epidemioloģija un patofizioloģija, stadijas, ārstēšanas metodes (ķīmijterapija, imūnterapija, starošana, ķirurģija).
2.	Simptomu un toksicitāšu vadība un atbalstošā aprūpe	Sāpju terapija, nelabums, nogurums, ādas bojājumi, neirotoksicitāte, uzturs, paliatīvā aprūpe.
3.	Pacienta un ģimenes psihosociālais atbalsts	Emocionālā vadība, sarunas par diagnozi, lēmumu līdzdalība. Efektīva verbālā un neverbālā komunikācija, empātiska saziņa, sarežģītas sarunas (sliktas ziņas, ekspektāciju vadība), kultūrsensitivitāte un komunikācijas pielāgošana pacienta veselības pratībai.
4.	Izglītošana un veselības pratība	Terapijas mērķi, blakņu novēršana, pašaprūpe, dzīvesveida atbalsts.
5.	Starpprofesionālu komandu darbs un aprūpes koordinācija	Multidisciplinārās komandas loma, aprūpes ceļa plānošana.
6.	Drošība, kvalitātes vadība un profesionālā attīstība	Droša zāļu aprīte, infekciju kontrole, ētika, refleksija, līderība.

LMA programmu reģistrs sniedz iespēju veikt izvērstu un praksē izmantojamu analīzi par māsu tālākizglītības sistēmas situāciju onkoloģijas aprūpes jomā Latvijā. Analīze balstīta uz Latvijas Māsu asociācijas (LMA) reģistrā iekļauto tālākizglītības programmu pārskatu un Eiropas Onkoloģijas māsu biedrības (EONS) kompetenču ietvaru. Analīzes mērķis ir identificēt esošās stiprās un vājās puses, izvērtēt atbilstību EONS noteiktajiem profesionālajiem standartiem, kā arī skaidri definēt trūkstošās jomas un rīcības virzienus piedāvājuma pilnveidei. Uz 15.09.2025. Onkoloģijas programmas LMA reģistrā: 34 no 1273 kopējā tālākizglītības piedāvājuma.

5.attēls. Onkoloģijas programmu īpatsvars vispārējās aprūpes māsām. Autores izveidots.

Latvijā māsu tālākizglītības un profesionālās pilnveides sistēma onkoloģijas jomā ir sadrumstalota. Atsevišķas programmas tiek piedāvātas profesionālās izglītības centros, ārstniecības iestādēs vai augstskolās, taču to saturs, ilgums un mērķauditorija būtiski atšķiras. Programmu piedāvājumu veido gan īstermiņa kursi (8–16 stundas), gan ilgtermiņa profesionālās pilnveides programmas līdz 160 akadēmiskajām stundām.

Būtiski ir tas, ka nav vienota kompetenču ietvara, kas noteiktu, kādi zināšanu un prasmju līmeņi nepieciešami māsu darbam onkoloģijas jomā dažādos aprūpes līmeņos (primārajā, sekundārajā un terciārajā). Līdz ar to arī programmu saturs nereti neatbilst klīnisko situāciju realitātei. Piemēram, trūkst strukturētu kursu par onkoloģisko pacientu simptomu vadību, ārstēšanas blakusparādību mazināšanu un komunikāciju ar pacientu terminālā slimības stadijā.

Vairākas ārstniecības iestādes, tostarp RAKUS, PSKUS un BKUS, piedāvā mācības onkoloģiskās aprūpes specifiskā, tomēr tās bieži ir iekšējās apmācības bez formālas akreditācijas. Šobrīd Latvijā nav akreditētas tālākizglītības programmas, kas pilnībā atbilstu starptautisko organizāciju - EONS vai ONS - izvirzītajiem standartiem.

Pēdējo gadu laikā gan LU, gan RSU ir uzsākušas diskusijas par nepieciešamību ieviest specializētus modulus onkoloģijā, kā arī attīstīt klīniskās simulācijas un e-apmācības risinājumus. Tomēr, lai šīs iniciatīvas kļūtu par sistēmisku risinājumu, ir nepieciešama valsts līmeņa koordinācija un normatīva bāze, kas sasaista profesionālās pilnveides saturu ar klīniskajām kompetencēm.

Pamata jeb bāzes līmeņa kursi LMA tālākizglītības reģistrā ir pieejami fragmentēti, galvenokārt kā atsevišķi ievadkursi par simptomu vadību, pacientu drošību un aprūpes pamatiem. Salīdzinājumā ar EONS ietvaru trūkst vienotas, secīgi strukturētas bāzes programmas, kurā sistemātiski ietverti skrīninga un profilakses principi, pacientu izglītošana (veselības pratība un līdzestības veicināšana), kā arī onkoloģisko neatliekamību agrīnas atpazīšanas pamatprasmes.

Speciālista līmeņa saturs šobrīd ir vislabāk nodrošināts. Tajā ietvertas programmas par sistēmisko pretvēža terapiju (t.sk. venozās pieejas - porti, CVK), staru terapijas pacientu aprūpi, paliatīvo aprūpi, onkohematoloģiju. Tomēr piedāvājums nav vienmērīgi strukturēts starp rīkotājiem, un vairākās būtiskās jomās trūkst mūsdienīgas klīniskās kompetences, īpaši: imūnterapijas toksicitāšu vadības, perorālo pretvēža zāļu drošības atbalsta, onkoloģisko neatliekamību triāžas, kā arī survivorship jeb vēlīno seku ilgtermiņa uzraudzības. Vienaļikus nepieciešama kvalitātes uzlabošanas (QI) metodikas un vadlīniju ieviešanas paņēmieni nostiprināšana ikdienas praksē.

Advanced jeb augstākā līmeņa profesionālās kompetences LMA CPD reģistrā šobrīd ir nepietiekami pārstāvētas. Atbilstoši EONS ietvaram šis līmenis ietver klīnisko līderību, pētniecības projektu plānošanu un īstenošanu, datu kvalitātes analīzi, vadlīniju un aprūpes ceļu izstrādi un ieviešanu, izglītības programmu veidošanu un līdzdalību politikas veidošanā. Šo kompetenču attīstībai nepieciešama mērķtiecīga sadarbība ar augstskolām un klīniskajām bāzēm, izstrādājot atbilstošus pēcdiploma/maģistra līmeņa modulius un definējot klīniskā speciālista profesionālās attīstības ceļu.

Tādējādi secināms, ka, lai gan Latvijā pastāv tālākizglītība onkoloģijas aprūpes jomā, sistēma šobrīd nodrošina fragmentētu, nevis mērķtiecīgi strukturētu profesionālo pilnveidi.

Lai arī autore kopumā pozitīvi vērtē LMA izstrādāto tālākizglītības tēmu karti (skat. 6. att.).

TĀLĀKIZGLĪTĪBAS KARTE no 2027. gada

N.p.k.	Programmas kods	Pamattēma	Nepieciešamo akadēmisko stundu skaits/TIP
MAINĪGĀ DAĻA			
1	M1	Uz piedāvajumiem balstīta aprūpe, veselības aprūpes sistēma un organizācija	Kopā: 50
2	M2	Māsas profesionālā identitāte un darba vide	
3	M3	Pacientu izglītošana	
4	M4	Ilgtermiņa pacientu aprūpe, paliatīva un termināla aprūpe	
5	M5	Pacientu aprūpe vispārējā medicīnā	
6	M6	Māsas darbība primārajā veselības aprūpē	
7	M7	Pediatriskā aprūpe	
8	M8	Klīniskās procedūras	
9	M9	Pacientu aprūpe šūnveidīgu saslimšanu gadījumā	
10	M10	Psihiskā veselība un psihiatrisku pacientu aprūpe	
11	M11	Paliatīvā un termināla aprūpe	
12	M12	Geriatrīja un senioru aprūpe	
13	M 13	Intensīva terapija un anestezijoloģija	
OBLIGĀTĀ DAĻĀ (nepieciešams apgūt visus trīs punktus)			
14	OPD	Pacientu drošība	8
15	OIK	Infekciju kontrole	4
16	ONP	Neatliekamās medicīniskā palīdzība	8
IZVĒLES DAĻĀ			
17	IZV 1	Digitālās prasmes un tehnoloģijas veselības aprūpē	Kopā: 30
18	IZV 2	Māsas profesionālās labklājība un izdegšanas profilakse	
19	IZV 3	Bioētika un cilvēktiesības veselības aprūpē	
20	IZV 4	Veselības komunikācija un informācija	
21	IZV 5	Darba vide un drošība	
22	IZV 6	Čili	

Atbilstoši Ministru kabineta 2024. gada 9. oktobra noteikumiem Nr. 630 "Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra noteikumi", lai veiktu pārrēķināciju vispārējai aprūpes māsai reģistrācijas termiņa laikā jāveic profesionālo zināšanu, prasmju apguvi vai pilnveidi vismaz 100 akadēmisko stundu apjomā, tai skaitā apgūstot:

- Mainīgās daļas programmas ar programmas kodiem M1-M13: vismaz 50 akadēmiskās stundu apjomā no māsas (vispārējās aprūpes māsas) kompetence tēmām
- Obligātās daļas katru programmu ar kodiem OPD, OIK un ONP:
  - Neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšana (8 akadēmiskās st.)
  - Infekciju kontrole (4 akadēmiskās stundas)
  - Pacientu drošība (8 akadēmiskās stundas)
- Izvēles daļas programmas ar programmu kodiem IZV1- IZV6: vismaz 30 akadēmiskās stundu apjomā. Zēmu koda IZV5 Čili attiecināmie pasākumi:
  - Apmācītājsiņģis personas vidētās nodarbtības ārstniecības personām
  - Pētnieciskā un zinātniskā darbība (publīcības tēses, uzstāšanās ar ziņojumiem, štenda ziņojumi starptautiskos kongresos, konferences, simpozijos un citus pasākumos, tajā skaitā līdzautāri, publīcācijas starptautiskos citējamos izdevumos)

OPD - programmas kods   NTI/P-1583 - programmas numurs

Programmas numurs: OPD/NTI/P - 1583/09.04.2025   09.04.2025 - programmas apstiprināšanas datums

Kā izskatās programmas reģistrācijas numurs un kur atrodams atbilstošais programmas kods?

6.attēls. LMA tālākizglītības ceļa karte. (LMA, 2025)

Ņemot vērā, ka šobrīd Latvijā nav noteiktas onkoloģijas aprūpes māsu specializācijas, jāsecina, ka:

1. kartē nav nevienas tēmas ar tiešu onkoloģisko fokusējumu - M5, M9, M13 skar tikai vispārēju klīnisko aprūpi;
2. paliatīvā aprūpe (M4, M11) tikai daļēji aptver sāpju un dzīves beigu aprūpi, bet ne ķīmijterapijas, imūnterapijas, starošanas un mērķterapijas blakņu vadību;
3. M3 (Pacientu izglītošana), M2 (profesionālā identitāte) un daļēji M4/M11 - tomēr psiholoģiskā un emocionālā atbalsta tehnoloģijas nav specifiski definētas.

LMA tālākizglītības karte ir kvalitatīvs piedāvājums vispārējās aprūpes māsai, taču nav pietiekama onkoloģijas pacientu aprūpē iesaistītajām māsām, jo neietver padziļinātās, jeb specifiskās kompetences, kas nepieciešamas ikdienas darbā māsām, aprūpējot onkoloģiskos pacientus.

Iztrūkst divas fundamentālas specializācijas jomas:

1. Vēža ārstēšanas procesa izpratne. Bez tās māsai nav iespējams droši interpretēt terapijas mērķus, blakusparādības un pacienta stāvokļa dinamiku.
2. Pretvēža terapijas toksicitāšu un komplikāciju vadība. Bez tās palielinās neatliekamo situāciju, hospitalizāciju un komplikāciju risks.

Nepieciešams izveidot “Onkoloģijas aprūpes moduļu grozu” - sistēmiskais aspekts:

1. Latvijā onkoloģijas pacientu aprūpe notiek visos ārstniecības līmeņos, tātad ne tikai specializētajos centros.
2. Lielu daļu aprūpes nodrošina vispārējās aprūpes māsas, kuras šobrīd nesaņem specializētu sagatavotību.
3. Kvalitatīvais aspekts:
4. Bez zināšanām par ķīmijterapiju, imūnterapiju un starošanas toksicitātēm, nav iespējams novērst medicīniskās kļūdas.
5. Hospitācijas un monitoringi, kas tikko ieviesti LMA sistēmā, nodrošina mehānismu, lai moduļu grozs būtu kvalitātes ziņā kontrolējams.
6. Pacientu drošības aspekts:
7. EONS dati rāda, ka neapmācīta personāla klātbūtne onkoloģijas aprūpē palielina komplikāciju risku līdz pat 30% (EONS, 2018).

Politikas aspekts: izveidojot “Onkoloģijas moduļu grozu”, Latvija neievieš jaunu specializāciju, bet nodrošina drošu minimālo kompetenču sliksni. Latvijas māsām nepieciešama profesionālā izglītība un tālākizglītība, kas ne tikai balstās uz nacionālajām klīniskajām vajadzībām, bet arī atspoguļo starptautiskās tendences, lai nodrošinātu augstu aprūpes kvalitāti, pacientu drošību un saskaņotību ar Eiropas un globālajām prasībām.

4. IDENTIFICĒTIE IZAICINĀJUMI UN ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS

Analizējot esošo izglītības un profesionālās pilnveides piedāvājumu, konstatēti vairāki sistēmiski faktori, kas šobrīd ierobežo onkoloģijas māsu kompetenču attīstību. Tajā pašā laikā šie aspekti sniedz skaidri definējamus uzlabojumu iespējas, kas var tieši veicināt aprūpes kvalitātes paaugstināšanu un sagatavot personālu darbam starptautiskus standartus ievērojošā onkoloģijas aprūpes vidē.

1. Tematiskā satura ietvara pilnveide

Pašreizējās pirmsdiploma studiju programmas nodrošina vispārējās aprūpes pamatu, tomēr onkoloģijas saturs tajās ir ierobežots, īpaši attiecībā uz audzēju patofizioloģiju un epidemioloģiju, pretvēža terapijas principiem un ar to saistīto blakņu vadību. Rezultātā studiju procesā netiek pilnvērtīgi apgūta onkoloģiskās aprūpes klīniskā specifika, kas nepieciešama kvalitatīvai pacienta stāvokļa dinamiskai izvērtēšanai un savlaicīgai klīnisko risku atpazīšanai.

2. Pēcdiploma izglītības nepietiekama vienotība

Pēcdiploma izglītības piedāvājums šobrīd ir sadrumstalots, atšķirīgs pēc apjoma, satura un realizācijas vides, kas neveicina vienotu profesionālās kompetences standartu veidošanos. Trūkst vienotas, nacionāli definētas kompetenču struktūras, kas sasaistītu izglītību ar klīniskās prakses prasībām onkoloģijā.

3. Praktiskās apmācības un simulāciju vides pieejamība

Lai gan simulāciju un digitālo mācību rīku izmantošana ir starptautiski atzīts mūsdienīgas aprūpes kompetenču attīstības instruments, pieeja simulāciju centriem un e-apmācībām ir ierobežota. Tas ietekmē spēju sistemātiski trenēt drošu darbību augsta riska situācijās un attīstīt klīniskās lēmējspējas.

4. Multidisciplināritātes un psihosociālās kompetences stiprināšana

Mācību saturs vēl nepietiekami atspoguļo psihosociālās aprūpes nozīmi, emocionālā atbalsta un terapeitiskas komunikācijas prasmju attīstību. Tāpat multidisciplināra sadarbība studiju procesā tiek simulēta reti, lai gan klīniskajā realitātē tā ir būtiska onkoloģijas aprūpes sastāvdaļa (ārsti, farmaceiti, psihologi, sociālie darbinieki u.c.).

5. Pētnieciskās un starptautiskās sadarbības kapacitāte

Onkoloģijas māsziņu jomā šobrīd ir ierobežotas iespējas iesaistīties pētniecībā, starptautiskās izcilības centros balstītu aprūpes modeļu izvērtēšanā un lietišķo pētījumu īstenošanā. Tas ierobežo pierādījumos balstītas prakses integrāciju ikdienas darbā un klīnisko protokolu pilnveidē.

6. Starptautiski piemērojamu modeļu potenciāls

Starptautisko kompetenču ietvaru un aprūpes modeļu, piemēram, Oslo Universitātes slimnīcas Vēža centra (OUS Comprehensive Cancer Center) māsu kompetenču modeļa, izmantošana sniedz nozīmīgu iespēju harmonizēt izglītības saturu ar reālās klīniskās aprūpes

prasībām. Šī pieeja ļauj strukturēti definēt klīniskās kompetences, aprūpes lomas un profesionālās atbildības līmeņus dažādos karjeras posmos.

7. Klīnisko universitātes slimnīcu loma tālākizglītībā

Klīniskajām universitāšu slimnīcām ir vadošā loma onkoloģijas māsu tālākizglītības īstenošanā, jo tās nodrošina pieeju specializētai klīniskajai videi, multidisciplinārām komandām un pacientu aprūpes procesiem pilnā aprites ciklā. Tā kā tālākizglītība notiek paralēli profesionālajai darbībai, klīniskā vide kļūst par primāro kompetenču nostiprināšanas platformu.

8. Stratēģiskais nozīmīgums

Lai nodrošinātu, ka Latvijas onkoloģijas aprūpes personāls ir gatavs darbam integrētā, multidisciplinārā un starptautiski akreditējamā Vēža centrā onkoloģisko pacientu aprūpē, būtiski ir izveidot vienotu kompetenču ietvaru onkoloģijas māsām, nodrošināt praktisko mācību nepārtrauktību klīniskajā vidē, sistemātiski attīstīt psihosociālās un komunikācijas kompetences, paplašināt simulāciju un digitālās mācību platformas, kā arī stiprināt pētniecību un starptautisko sadarbību māszinību jomā.

5. PRIEKŠLIKUMI UN IETEIKUMI TURPMĀKAI RĪCĪBAI

1. Stratēģiskā virzība

Latvijas mērķis - izveidot un akreditēt starptautiskiem standartiem atbilstošu Vēža centru - prasa integrētu pieeju cilvēkresursu attīstībai, izglītībai un aprūpes kvalitātes vadībai. Māsu izglītības un profesionālās pilnveides sistēmai ir izšķiroša nozīme šī mērķa sasniegšanā. Tāpēc nepieciešama gan strukturāla, gan saturiska reforma, kas stiprina onkoloģiskās aprūpes kompetences visos izglītības līmeņos.

2. Priekšlikumi pirmsdiploma izglītības pilnveidei

2.1. **Integrēt onkoloģijas moduli māszinību pamatprogrammās.** Izveidot vismaz 3-4 kredītpunktu apjoma kursu ar teorētisko un praktisko komponenti, iekļaujot vēža patofizioloģiju un epidemioloģiju, ārstēšanas principus un aprūpi.

2.2. **Ieviest klīniskās prakses komponenti onkoloģijas nodaļās.** Nodrošināt, ka vismaz daļa studentu praksi veic onkoloģijas struktūrvienībās.

2.3. **Izmantot simulācijas un digitālās mācības.** Attīstīt e-apmācību platformas, simulācijas laboratorijas un virtuālās klīniskās situācijas apmācībai.

2.4. **Stiprināt akadēmisko personālu.** Veidot profesionālās pilnveides programmas docētājiem, lai nodrošinātu aktuālu un pierādījumos balstītu mācību saturu.

3. Priekšlikumi pēcdiploma izglītības un tālākizglītības attīstībai

3.1. **Izveidot profesionālās pilnveides programmu onkoloģijas māsām.** Programmai jāaptver pamata, specializētās un eksperta līmeņa kompetences, balstoties uz EONS un ONS ietvariem.

3.2. **Veidot nacionālu māsu kompetenču ietvaru onkoloģijas jomā.** Tas kalpos kā pamats kvalitātes novērtēšanai.

3.3. **Ieviest mentoru un supervīzijas sistēmu.** Nodrošināt atbalsta mehānismu jaunajām māsām, veicinot profesionālo adaptāciju un kvalitātes noturību.

3.4. **Izstrādāt tālākizglītības centralizētu piedāvājumu.** Metodiskās vadības institūcijas koordinēta platforma varētu apvienot slimnīcu, augstskolu un profesionālo biedrību iniciatīvas.

4. Sadarbība ar starptautiskajiem tīkliem

4.1. Nodrošināt sadarbību ar Eiropas onkoloģijas centriem. Sadarbības līgumi ar EONS, OECI un citām organizācijām var sniegt pieeju mācību materiāliem, apmācību kursiem un ekspertu atbalstam.

4.2. Piedalīties starptautiskos pētniecības un izglītības projektos. Tas veicinās zināšanu pārnesi, profesionālo atpazīstamību un kvalitātes kultūras stiprināšanu.

4.3. Definēt cilvēkresursu un izglītības prasības, kas jāiekļauj Vēža centra kvalitātes vadības sistēmā.

5. Politikas un normatīvās bāzes pilnveide

5.1. Pilnveidot profesijas standartu. Iekļaut tajā starptautiskos kompetenču līmeņus onkoloģijas aprūpē, sasaistot ar WHO rekomendācijām.

5.2. Izstrādāt Veselības aprūpes cilvēkresursu attīstības plāna papildinājumu. Tajā noteikt onkoloģijas māsu sagatavošanas un tālākizglītības mērķus līdz 2030. gadam.

5.3. Ieviest finansēšanas mehānismu tālākizglītībai. Valsts līdzfinansējums akreditētām programmām nodrošinās ilgtspējīgu personāla attīstību.

6. Sagaidāmie rezultāti. Ieviešot iepriekš minētos pasākumus, tiks panākts:

- 6.1. Vienots un pārskatāms kompetenču ietvars onkoloģiskajā aprūpē.
- 6.2. Izglītības un prakses sasaistes stiprināšana.
- 6.3. Kvalitatīva un starptautiskiem standartiem atbilstoša aprūpe pacientiem.
- 6.4. Cilvēkresursu noturība un profesionālās izaugsmes iespējas.
- 6.5. Priekšnosacījumi Vēža centra veiksmīgai akreditācijai un darbībai.

Šie ieteikumi kalpo kā ceļvedis Metodiskās vadības institūcijai, Veselības ministrijai un izglītības iestādēm, lai koordinēti un mērķtiecīgi virzītos uz izglītības un aprūpes sistēmas transformāciju onkoloģijas jomā.

BIBLIOGRĀFIJA

1. Aiken, L., Sloane, D., Van de Heede, K., Griffiths, P., Busse, R., & Diomidous, M. (2014. gada 24. Maijs). *Nurse staffing and education and hospital mortality in nine European countries: a retrospective observational study*. Ielādēts 2021. gada 5. Marts no <https://search-proquest-com.db.rsu.lv/docview/1527455250/fulltextPDF/653E7172A9A04203PQ/1?accountid=32994>
2. Centre de lutte contre le cancer. (2017). *Gustave Roussy Centre de lutte contre le cancer*. Ielādēts 2025. gada 20. oktobris no <https://www.gustaveroussy.fr/>: <https://www.gustaveroussy.fr/en>
3. Direktīva 2005/36/EK. (2005. gada septembris. 7.). *Direktīva par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu*. Ielādēts 2020. gada aprīlis no <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj/?locale=LV>
4. Direktīva 2013/55/ES. (2013. gada 28. decembris). *ar ko groza Direktīvu 2005/36/EK*. Ielādēts 2021. gada janvāris no <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:32013L0055>
5. DU Māszinību programma. (2025). *Daugavpils universitāte*. Ielādēts 2025. gada oktobris no www.du.lv: <https://du.lv/studijas/studiju-programmas/2-limena-profesionalas-augstakas-izglitiba/maszinibas/>
6. EONS. (2018). *European Oncology Nursing Society*. Ielādēts no Cancer Nursing Education Framework: <https://www.cancernurse.eu/cancer-nursing-education-framework>
7. EONS. (2022). *Cancer Nursing Education Framework*. Ielādēts no www.cancernurse.eu: <https://www.cancernurse.eu/cancer-nursing-education-framework>
8. European Commission. (2024). *European Commission*. Ielādēts 2025 no <https://esco.ec.europa.eu>: <https://esco.ec.europa.eu/en/about-esco/what-esco>
9. European Commission. (2024). *European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO)*. Ielādēts no <https://esco.ec.europa.eu>: <https://esco.ec.europa.eu/en/about-esco/what-esco>
10. Ferlay, J., Ervik, M., & Lam, F. (2021). <https://www.iarc.who.int/>. Ielādēts 2025 no Global cancer observatory: <https://gco.iarc.fr/en>
11. Karolinska Comprehensive Cancer Center. (2025). Ielādēts no <https://www.karolinskahospital.com>: <https://www.karolinskahospital.com/care-at-karolinska/centers/comprehensive-cancer-center/>
12. Latvijas Māsu asociācija. (2019. gada 10. decembris). *Ārstniecības personu sertifikācijas un resertifikācijas procesa nolikums*. Ielādēts 2021. gada 2. februāris no http://www.masuasociacija.lv/wp-content/uploads/2020/01/Sertifik%C4%81cijas_nolikums_2019_A.pdf

13. LMA. (2025. gada 25. septembris). *Latvijas Māsu asociācija*. Ielādēts no www.LMa.lv: www.LMa.lv
14. LU . (2025). *LU studiju prgramma Māszinības*. Ielādēts 2025. gada 10. oktobris no www.lu.lv: <https://www.lu.lv/studijas/studiju-programmas/bakalaura-limena-studijas/maszinibas-latviesu/>
15. Ministru kabinets. (2018. gada 9. oktobris). “*Noteikumi par obligāti piemērojamo profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas prasību sarakstu un tajā iekļauto profesiju standartu un profesionālās kvalifikācijas prasību publiskošanas kārtību*”. Ielādēts 2024. no www.likumi.lv: <https://likumi.lv/ta/id/302154-noteikumi>
16. MK noteikumi Nr. 391. (2024. gada 18. 06). *Ārstniecības personu sertifikācijas kārtība*. Ielādēts 2020. gada oktobris no <http://www.likumi.lv>
17. MK Noteikumi Nr. 630. (2024. gada 1. oktobris). *Ārstniecības un ārstniecības atbalsta personu reģistra noteikumi*. Ielādēts no www.likumi.lv: www.likumi.lv
18. MK Rīkojums Nr. 537. (2019. gada 29. Oktobris). *Par konceptuālo ziņojumu "Par māsas profesijas turpmāko attīstību"*. Ielādēts 2020. gada Janvāris no www.likumi.lv
19. OECD. (2023). Ielādēts 2023 no Health at a Glance: Europe 2023: https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2023_7a7afb35-en.html
20. OECD. (2024). [www.https://health.ec.europa.eu](https://health.ec.europa.eu). Ielādēts 2025. gada oktobris no <https://health.ec.europa.eu>: https://health.ec.europa.eu/state-health-eu/health-glance-europe_lv
21. OECE. (2025). *The OECE Network*. Ielādēts 2025. gada 15. oktobris no <https://www.oeci.eu/>: https://www.oeci.eu/membership.aspx?utm_source=chatgpt.com
22. ONS. (2019). *Oncology Nursing Society*. Ielādēts 2024 no Oncology Nursing Society Core Competencies for Oncology Nurses: <https://www.ons.org/publications-research>
23. Oslo University hospital CCC. (2025). *OUS Comprehensive Cancer Centre*. Ielādēts 2025. gada jūnijs no <https://www.ous-research.no>: <https://www.ous-research.no/files/ous-ccc/dokumenter/Cancer%20Strategy%20OUS%202017-2022%20English.pdf>
24. OUS CCC. (2022). *Cancer Strategu 2022-2026*. Ielādēts 2025. gada septembris no <https://www.ous-research.no/>: https://www.ous-research.no/files/ous-ccc/dokumenter/OUS%20CCC%20Cancer%20Strategy%202022-2026%20Print.pdf?utm_source=chatgpt.com
25. Palčeja, E., Ābola, Z., Čupāne, L., Damberga, I., Kalniņa, I., Lazdāne, A., . . . Zundāne, A. (2017). *Pacientu drošība un veselības aprūpes kvalitāte*. Ielādēts 2020. gada 2. februāris no <https://www.spkc.gov.lv/lv/media/4111/download>
26. Pārresoru koordinācijas centrs. (2019. gada Oktobris). *Nacionālais Attīstības plāns 2021-2027*. Ielādēts 2020. gada jūnijs no PKC Web lappuse: <http://www.pkc.mk.gov.lv>

27. Postow, M., Sidlow, R., & Hellmann, M. D. (2018. gada 11. janvāris). *Immune-related adverse events associated with immune checkpoint blockade*. Ielādēts 2025. gada 30. 08 no <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29320654/>
28. RSU. (2025). *RSU Māšzinības*. Ielādēts 2025. gada septembris no Rīgas Stradiņa universitāte: <https://www.rsu.lv/studiju-programma/maszinibas>
29. Saeima. (1999. gada 1. Jūnijs). *Izglītības likums*. Ielādēts 2019. gada decembris no <http://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>
30. Saeima. (1999. gada 10. jūnijs). *Profesionālās izglītības likums*. Ielādēts 2019. gada 20. septembris no <https://likumi.lv/ta/id/20244-profesionalas-izglitibas-likums>
31. Slawomirski, L., Aaraaen, A., & Klazinga, N. (2017. gada marts). *The Economics of patient safety*. Ielādēts 2021. gada 18.. marts no OECD: <https://www.oecd.org/els/health-systems/The-economics-of-patient-safety-March-2017.pdf>
32. Society, E. O. (2018). *European Oncology Nursing Society*. Ielādēts 2025 no Cancer Nursing Education Framework: file:///C:/Users/dbaidekalne/Downloads/Framework_version2_FINAL_Dec052022.pdf
33. Swedish Society of Nursing. (2017). *Strategy for improving the quality of nursing*. Ielādēts 2020. gada aprīlis no <http://www.swenurse.com>
34. The Royal Marsden School. (2025). *The Royal Marsden School*. Ielādēts no <https://www.royalMarsden.nhs.uk/>: <https://www.royalMarsden.nhs.uk/royal-marsden-school>
35. World Health Organization. (2021. gada 6. april). *The WHO Global Strategic Directions for Nursing and Midwifery (2021–2025)*. Ielādēts 2024 no <https://www.who.int/publications/i/item/9789240033863>

PIELIKUMS

Ieteikumi ekspertu grupas diskusiju tēmām un darba kārtībai

Tēma: Onkoloģijas māsu kompetenču stiprināšana un tālākizglītības sistēmas attīstība.

Formāts: strukturēta profesionāla diskusija.

Ilgums: 2,5 stundas.

Dalībnieki: klīnisko universitāšu slimnīcu pārstāvji, augstskolas, profesionālās asociācijas, VM, NVD, māsu speciālisti, pacientu organizāciju pārstāvji

1. Ievads (10 min)

- Sanāksmes mērķu izklāsts
- Pārskata būtiskākie secinājumi (īss kopsavilkums)
- Normatīvā un stratēģiskā konteksta iezīmēšana (Vēža centra attīstība, akreditācijas un kvalitātes standarti)

Galvenais mērķis: vienota izpratne par problēmas lauku.

2. Sistēmisko izaicinājumu apspriešana (25 min)

Tēma	Jautājumi diskusijai
Pirmsdiploma izglītības saturs	Kāds onkoloģisko pacientu aprūpes saturs ir <i>minimums</i> , kas jānodrošina? Kā to integrēt bez studiju slodzes palielināšanas?
Profesionālās pilnveides sadrumstalotība	Kā nodrošināt vienotu kompetenču ietvaru visas valsts mērogā?
Simulāciju un digitālās vides pieejamība	Kurās institūcijās simulācija var kļūt par bāzi? Kā nodrošināt pieejamību reģioniem?
Multidisciplināritāte	Kā strukturēti mācīt un vērtēt starpprofesionālo sadarbību?

Sagaidāmais rezultāts: 3-5 precīzas pozīcijas, par kurām pastāv vienprātība.

3. Starptautiski atzītu modeļu izmantošana (20 min)

Ievadvārdi (3-5 min):

OUS Comprehensive Cancer Center māsu kompetenču modelis – **kāpēc tas ir piemērots** pielāgošanai Latvijā (strukturēts lomu, kompetenču un atbildības līmeņu modelis).

Diskusijas jautājumi:

- Kuras OUS CCC modeļa komponentes pārņemamas *uzreiz* (piem., klīnisko lomu gradācija, kompetenču matrica)?
- Kur nepieciešama lokāla adaptācija (juridiskais ietvars, personāla resursi, darba vides specifika)?

➤ Kā nodrošināt **ilgtermiņa sadarbību** (kopīgas mācības, kopīgi klīniskie protokoli, kopīgi pētniecības projekti)?

Sagaidāmais rezultāts: lēmums par metodisko adaptācijas darba grupu.

4. Klīnisko universitāšu slimnīcu vadošā loma tālākizglītībā (35 min)

Pamatojums: klīniskā vide ir primārā kompetenču attīstības telpa.

Diskutējamie jautājumi:

1. Prakses organizācija:

Kā nodrošināt, ka tālākizglītības prakse notiek reālās onkoloģijas aprūpes plūsmās?

2. Mentoru sistēma:

Kā strukturēt mentoru atlasī, apmācību un atbalstu?

3. KUS kā metodiskais centrs:

Vai KUS var kļūt par nacionālo onkoloģijas māsu mācību centru (hub)?

4. Tālākizglītības finansējuma modelis:

Kā nodrošināt, ka slimnīcām tā nav finansiāla slodze, bet attīstības resurss?

Sagaidāmais rezultāts: vienošanās par KUS kā koordinējošā centra funkciju un sadarbības modeli ar citām slimnīcām.

5. Konkrētas rīcības vienošanās (30 min)

Darbība	Termiņš	Atbildīgie
Kompetenču ietvara izstrādes grupas izveide	2 nedēļas	KUS + VM + augstskolas
Onkoloģijas moduļa integrācija pirmsdiploma programmās	līdz nākamajam studiju gadam	augstskolas + profesionālās asociācijas
Mentoru sagatavošanas programmas izstrāde	3 mēneši	KUS + simulāciju centri
Vienotas profesionālās pilnveides programmas saturs (≥160 akad. st.)	4-5 mēneši	darba grupa
Starptautiskās sadarbības memorands ar OUS CCC	6 mēneši	KUS + VM

6. Noslēgums (10 min)

- Kopsavilkums par pieņemtajām vienošanām
- Nākamā tikšanās un starp-ziņošanas kārtība.